Після конфіскати — другий наклад.

Ч. 6 (10.974). Львів, пятниця 7. січня 1927. Poczłowa opłata zapłacono ryczałtem. Рік XLV

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. Конто почт. щадн. 143.322. Адреса для телеграм: „Діло", Львів. Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол. За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 40 сот.

З вечірньою зорею.

Львів, 6. січня 1927.

З вечірньою зорею, що перша замиготить над Українською Землею, засядемо сьогодні в колі рідні, єднаючись тими основними і безчисленними семейними кільцями в один безконечний національний ланцюг, в одну велику громаду. Відірвані святочністю хвилі від крику настирливих буднів, будемо згадувати тих, що від нас відійшли, що принесли себе в жертву і снуватимемо думку про сучасне і майбутнє.

Сотні питань зринатимуть у нас, домагаючись відповіди, розвязки. Чим ми є на нашій землі, чим для світа, що вносимо у скарбницю власної і світової культури, яке завдання і призначення наше?

І коли такі та безліч інших питань зявляться перед нами; коли побачимо кріваву дорогу за собою; коли почуємо якийсь дивний стиск і глухий стогін у наших душах; коли побачимо темінь перед собою, то понуримо голову під вагою сумних думок. Всі райдужні мрії, промінні надії, горді думки, широко закросені плани розбилися об скелю дійсности. Але інші, навіть дрібонькі народи: чехи, литовці, естонці, лотиші, фінляндці, навіть альбанці, часто народи безвісного вчора, здобули державну незалежність, стали господарями своєї землі, ковалями власної долі, то ми, велика сорокмільйонова нація, ще досі парії, тельоти, раби. Український нарід, що перед тисячкою літ збудував велику державну організацію; що в геройській тузі пявся до блакитного полудневого моря; що був творцем перших посередків для поширення греко-христіянської культури на безмежні простори Східної Европи, той нарід у добі права націй є бездержавний.

Коли це все матимемо на увазі, то справді тільки чорний смуток, відчайний жаль і якась дивна сердитість на себе самих мусить нас окутувати, мусить нами опановувати, створюючи й віддержуючи настрої безпросвітности, безвиглядности, настрої загарованого крутіжа.

А все-ж таки так трагічно не є. Українська імпульсивна натура, з великим нахилом до милосердности, сентименталізму і саможалування, — дуже повадно схильна вдягатися в кирею песимізму, який бере в рахунок звичайно невдачі, катастрофи, втрати, словом minus и, та за чорним відкладом дійсности не

добачує plus-ів. А вони є і то великі.

Колиб наші діди встали з могил, то вони дивним дивом дивувались би, шукалиб своїх забутих стежок, своїх шляхів і не найшли би.

Вже безсмертний Франко у своїх „Великих Роковинах" устами козака-невмираки вказував на те українське чудо, яке помітив в століття відродження українського слова, української літератури. А нині? Нині те чудо не є вже лише літературним; воно загальне, всеобіймаюче, регенеруюче наші думки і змагання.

Небавом мине 130 літ від хвилі відродження українського слова, але ще трицять тому літ лише кілька інтелігентів було на Наддніпрянській Україні, що всюди (в хаті, в сімї і на прилюдних місцях) вживали українського слова, та й тих уважано диваками, „юродивими", театральними „хахлацькими шовіністами". А сьогодні українська мова є там мовою шкіл, урядів, судів, мовою преси, літератури, науки. Чиж це не чудо?

Ще двадцятьпять літ тому взад несміло говорено про допущення української мови в пресу і популярно наукову літературу, про початкові українські школи, про проповіди українською мовою в церкві, про потребу земельної реформи, а у хвилях великого підйому про автономію України. А сьогодні? Земельна реформа є там у значній мірі фактом довершеним, автономія теж. На Великій Україні йдуть фактично змагання за дійсну українську державність. Та й не лише там. Чиж це не диво?

Ми, безбатченки, що не знали свойого гомора, відгребали з попелища віків свою історичну метрику, свою прекрасну епопею. Не лише відгребали але й створили нову, страшну, криваву і світлу, стоплюючи в огні боротьби, війни і революції сорокмільйонову малосвідому масу у кришталь новітньої нації. І чиж це не чудо?

Ф. Ф.

Варшавський вітер.

„Українці зрезиґнували з університету у Львові".

„Дзєннік Львовскі", орган „моральної санації", підбитий старею хлібоїдщиною, робить великий вітер з приводу побуту Т. Голувка в Празі і Подєбрадах. А саме на основі інтимних інформацій „з українських кол" (?!) подає, немов то українські вчені в Празі переговорювали з Т. Голувком в справі українського університету.

„Квестія пущення в рух (sic!) українського університету у Львові була українською стороною виставлена як умова переговорів. Українські професори завзято боронили тієї тези, вказуючи на своє важке положення з огляду на опінію краю. Тільки завдяки цілій низці концесій (sic!) в ділянці українського низчого і середнього шкільництва і обіцянкам удержавити деякі українські прив. школи, уділеним п. Голувком, українські делегати (sic!) з тяжким серцем (треба це ствердити) зрезиґнувати зі Львова, як осідку будучого українського університету. Мабуть Станиславів береться поважно в рахубу, як його будучий осідок. П. Голувка мали інтерпелювати, чи польський уряд не був би склонний перейти і вдучити до будучого українського університету, української вищої аграрної школи в Подєбрадах, бо в бюджет чехословацького міністерства освіти на шк. рік 1927—1928 не введено ніяких кредитів для вищої школи в Подєбрадах. П. Голувко обіцяв в тій справі порозуміння з міродатними чинниками."

Так представляється справа в освітленні „Дзєнніка Львов." Маючи на увазі факт, що від свого недавного засновання цей орган на всі лади перелицьовує університетську справу і повіває хоругвою з написом: „Голувко", ми звернулися до Праги по інформації. На їх основі можемо ствердити, що переговори Голувка з українськими вченими в Празі на тему українського університету є звичайною „санаційною" сучкою, видумкою варшавських „санаторів", які мабуть доручили своїм львівським слугам тим способом пробувати ґрунт серед українського громадянства.

Щож торкається побуту Т. Голувка в Подєбрадах, то правдою є тільки те, що він як гість оглянув господарську академію і при тій нагоді заявив, що польський уряд має намір заснувати якусь українську технічну (господарську) школу на Волині. З тією метою уряд думає в лютім перевести в соймі відповідну постанову. При тій нагоді Голувко звернувся із запитом, чи професори і лектори подєбрадської академії не моглиб виповнити рамок тієї школи. На поставлене в такій формі питання, зовсім природно, не міг він одержати ніякої відповіди. Правдою також є, що — користуючись відсутністю Бенеша і недугою Ґірси, коаліційний чехословацький уряд скреслив кредити для всіх емігрантських наукових установ. Одначе тепер робляться заходи для їх реституції.

В Празі ходять чутки, що проф. О. Лотоцький предложив польському урядові проєкт заснування українського наукового інституту в Кракові на зразок берлінського. Одначе ця акція наддніпрянських емігрантів не має нічого спільного зі справою українського університету.

Безвастенні балачки про резиґнацію українських учених в Празі зі Львова — як осідку університету — є з одного боку варшавським вітром, ні aliquid haesisse videatur, а з другого намаганням викликати недовіря і боротьбу в українськім національнім таборі.

З наукового світа.

З діяльности „Українського Наукового Інституту в Берліні".

(Від власного кореспондента.)

Берлін, 1. січня 1927.

На одному з останніх засідань Наукової Комісії „Українського Наукового Інституту в Берліні" вибрано ряд надзвичайних членів Інституту, а саме: 1) бувшого ректора Українського Педагогічного Інституту в Празі, проф. Л. Білецького, 2) проф. Українського Університету в Празі Дм. Антоновича, 3) члена Української Академії Наук у Київі, проф. д-ра Івана Горбачевського, 4) ректора Українського Університету в Празі проф. д-ра Ол. Колессу, 5) директора Бібліотеки Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові Івана Кревецького, 6) проф. д-ра Івана Крипякевича, 7) був. лектора Черновецького Університету д-ра З. Кузелю, 8) був. доцента Камянецького Університету Х. Лебідь-Юрчика, 9) проф. Краківського Університету, проф. Б. Лепкого, 10) проф. Українського Університету в Празі Ол. Одарченка, 11) члена Української Академії Наук у Київі проф. д-ра Ст. Смаль-Стоцького, 12) проф. Українського Університету в Празі В. Тимошенка, 13) був. доцента Львівського Університету проф. д-ра Ст. Томашівського, 14) доцента Українського Педагогічного Інституту в Празі Д. Чижевського й 15) проф. Українського Університету в Празі В. Щербаківського.

В близькій будучині наступить, як довідуємося, вибір ще цілого ряду надзвичайних членів з поміж українських і також чужих учених.

Стипендії „Українського Наукового Інституту в Берліні" окрім згаданих уже в „Ділі" дістали ще пп. д-р К. Чехович, д-р П. Вергун і Іг. Лоський з Праги.

Для 6-го січня улаштує „Інститут" кутю для українських студентів, які мешкають у бараках на Темпельгофі.

Стрим партіям.

Львів, 4. січня 1927.

Система політичних партій в народах і державах европейського континенту, навіть сам помисл їх, — наслідування французької партійної концепції. Зновже ця французька концепція основується — чи повірите? — на звичайній помилці кількох передреволюційних ідеольоґів з Монтеск'є на чолі, котрі підкопували систему „старого режіму“, як відсталу і недоцільну, а на її місце насаджували нову систему, систему парляментарної партійности й партійного парляментаризму, скопіовану, здавалось їм, з англійського політичного життя, старого й випробованого. Здавалось їм. Бо в дійсности вони ні англійського парляментаризму ні духа англійських партій не зрозуміли і своє основно хибне розуміння затаскали до Франції. Звідки знову, наче непоборима мода, рознеслася їх помилка на решту европейського континенту.

Факт цей нині джерельно доказаний; знають його всі історики політичних інституцій Европи. Одначе що з того? Як воно часто в людському й суспільному житті буває, помилка, непорозуміння сталися фактом, і факт такий дав почин безконечному рядові наслідків. „Спростування“ такого факту нічого не поможе і походу подій взад не заверне. Що найбільше воно може дати тему до кількох рефлексій над тим, що бачимо в континентальній Европі тай у нас грішних.

*

Англійці, й англьосаксонці взагалі, належать до племен у світі найменше супокійних і смирних; вони безмірно задирчасті, сварливі, войовничі. Здавалось би, вони — ідеальний терен для сутолоки безчисленних партій і клік політичних. Отже ні. Англьосаксонська потреба бійки прегарно насичується війнами проти заграничних ворогів з одної сторони, розбуялим життям спортовим, клюбовим і сектантським з другої сторони. Ось де виживається задирчивість англьосаксонця. Але заражувати задирчивістю політичне істнування Британської імперії і нації, роздроблювати націю на безліч політичних партій, партійок і клік тай виповнювати їх сварками і бійками політичне буття британця, — ні, на щось таке англьосаксонець не піде. Він уважає це абсурдом, раз комічним, раз просто погорди достойним абсурдом „континенталів“. Англійцеві доволі мати дві партії; спроби насадження вже хочби трьох партій ображають здоровий „хлопський розум“, common sens, англьосаксонця і він зараз-же силкується ліквідувати одну з трьох партій, непотрібну, шкідну і смішну — наче пяте колесо воза.

Думаєте може, що в рамках великих англійських партій всі рядовики і проводирі, всі до чиста думають про всі великі політичні і соціяльні проблеми однаково й однострійно? Нічого подібного! Навіть у т. зв. святих принціпах нації, в їх традиційних заповітах, немає там однодушности. Напр. у партії традиційно вільноторговельній є і впливові провідники, і крила цілі завзято охоронницькі. І так далі. Ніхто їм не боронить пропаґувати свої єретичні погляди в книжках, газетах, клюбах — преспокійно остаючись і в партії і на своїх політичних становищах. Життя нації, інтерес Британії занадто святі, щоби британець поважився ізза одної чи другої (чи третьої) ріжниці в поглядах між собою і партією — виступати з неї і творити собі нову партію, чи партійку, пульверизувати націю, розбивати партійний і національний фронт.

В Англії партії — національна інституція, добро нації, знаряд її солідарности. Натомість на континенті партії — знаряд розбивання нації і держави, дуже часто — язва і прокляття публичного життя.

*

Все йде з Франції, котра також у цій ділянці накинула свою моду Европі.

Кілько є у Франції партій? Ніхто того не може точно сказати. Певне це, що їх богато, та що трохи не кожний тиждень бачить народини нової партії з якимсь чудовижним дво- або трискладовим іменем. Якоїсь дрібної ріжниці в якімсь програмовім [illegible]кті доволі, ріжниці звичайно ad hoc відкритої й роздутої амбітним провідником, — абù родилися нові партії і групи. Визнатися в усьому тому страшенно важко і ще страшніще нецікаво. Одначе найстрашніще те, що французька манія партійної роздробленности заразила весь европейський континент, усі народи і краї, аж до нашої Богом забутої провінції включно.

Та гов! Коли французька партійна й парляментарна система сплоджена помилкою в розумінні британського прототипу, то наша партійна концепція основується на хибному розумінні концепції французької.

В коротких словах — ось у чому наша помилка.

Франція, позбавлена обєднуючого, центрального чинника, монархічної інституції, вже давно розлетілась би на всі вітри серед партійної анархії, самолюбства й самоволі, з ліва, з права і з середини, якби поза партіями і кліками і незалежно від них не було у Франції двох могучих організацій, можна сказати навіть: шкіл моралі й етики, одиничної й гуртової, які вносять думку ладу й порядку в партійний хаос, накладають стрим на самоволю одиниць і клік, і зводять до спільних знаменників національного інтересу розбуртані партійні пристрасти і розпудовчені партійні „святі переконання“.

Ці дві школи, якими держиться національна єдність і солідарність французької републики, — католицька церква і масонство. Церква і масонство — ворожі собі взаїмно сили. А проте вони паралельно роблять ту саму національну роботу. Віруючі, з якої-небудь партії вони і не булиб, одержують мораль і стрим від церкви, яка — у нас часто цього не розуміють як слід і в усіх консеквенціях — є там не тільки католицька („Hoque!“), а й римська, латинська, себто спадкоємниця найкращих організаційних засад і досвідів клясичного римського світа, найдосконалыших з усього, що в ділянці згідної організації людст[в]о витворило. А невіруючі — в цій хвилі вони є переважаюча більшість нації — одержують уздечку на свої індивідуальні і клікові буйности від ста[рої], вишколеної досвідами вільномулярської організації.

Одна тільки комуністична секта (бо комуністи по суті своїй — не партія, а секта) стоїть поза тими двома школами.

Без них французька нація загинулаб в калабані партійної загорілости, самопожирання, егоїзму, зажертости.

В. Пачовський.

Коли ми ще були молодими.

Слово на вечорі для вшанування В. Стефаника дня 26-го грудня 1926 року.

Товаришу!

З чим приходжу я на Твоє свято, на нинішній храм? Сміх сказати!... Приношу Тобі жмут вівялих квіток, кілька споминів дрібних з тих часів, коли ми ще були молодими.

Деж тії літа поділися? Якими словами кликати їх, щоб повернули? Якими кіньми доганяти їх на калиновому мості?!

Не доженемо. Ого! Вже і сили не ті і ноги, мов не наші. Тільки память лишилась молодою. І нею то блукав я по Твоїй і по своїй дорозі, отті спомини збираючи. Блідї вони й беззароматні, як васильки сухі, покладені любячою рукою поміж листи молитвослова. Чуже око може й не гляне на них, але для мене вони все таки любі і серцю близькі, бо нагадують Тебе і молодість нашу.

Ось вони:

Трийцяте літо минуло, як я в Коломиї бувши, зайшов до бла[illegible] Кирила на якийсь „Дом[illegible]ський“ чай і на розмову. [illegible] скажу, щоби цей чай уподоб[illegible] мені, — не нашого [illegible]. [illegible] вокитив це [illegible] і другою стравою угости[illegible] мене. [illegible] якийсь часопис [illegible], котрого імени вже й не[illegible] і [illegible] на фейлетон.

МИХАЙЛО ПРИЙМАК.

ВЛОМ.

I.

Панство Тарані мали богатого вуйка.

Він мав одного сина, що вів адвокатську канцелярію в малому провінціональному містечку. Збивав гроші, щадив і скупився, як і його богатий батько, і замикав, виходячи з дому, жінку на ключ. Тим тільки вуйків син, пан адвокат, і славився на всю околицю.

Сам-же вуйко мешкав у Львові, у „власнім гніздочку“, як любив завжди казати. „Власне гніздочко“ — це була велика трьохповерхова камениця, занята вся бюрами та льокаторами й тільки одна кімната й кухня на третьому поверсі були цим „гніздом“, де „гніздився“ старий вуйко, званий чомусь Дезидерієм. Сам порядкував своє помешкання, сам собі варив. Мав ще й сестріницю, віддану за ґімназійного вчителя Тараня, котрий сидів тепер без посади, бо був зльокавтований. Саме зльокавтування не було би таке доймаюче, якби не обдерта жінка, не голодні й не одіті діточки, а ще, щоб і свій дах був над головою! А то приходилося так, що Тараням і на жебрачі торби тяжко було би спромогтись!

Тарань упросився „кутом“ із родиною до приятеля з воєнних часів, що вів на передмісті шевську робітню і мав добре серце. Шевцева рідня складалася з вісьмох душ, а кімнатка була невеличка. Тісно було всім, бо панство Тарані теж мали троє діточок.

Тарань виходив кожного дня шукати собі праці й повертався з нічим, зустрічаючи сумну жінку безнадійним помахом руки. Заходив у ряди годи й до „вуйка“, але той був із цього дуже невдоволений.

— Що собі, пандію, такий думає? — воркотів старий Дезидерій, відправляючи за кожний раз Тараня з нічим. — Давай йому, пандію, позичку? На яке? Гіпотека, пандію, де? Він мені гне: ваша сестріниця, ваша кров... Морали, пандію, буде мені, смаркач, сипати!...

Старий вуйко зденервувавшися, ходив, а властиво тягався з кута в кут. Та хоча й нервувався, приставав усе біля залізної вертгаймівки й гладив задоволено свою пестійку.

— Пощо ти, Ивасю, йдеш до того скупаря? — питається жінка в Тараня. — Чи я-ж тобі вже стільки раз не клала в голову, що він холоднокровно глядів ме на голодну смерть, а сотика не дасть! Чого ти себе понижуєш?

— Діти, серденько; про діти йде.

— Так все одно дітям од того не буде краще, а ти себе не понижуй.

І Тарань знов кудись іде.

Вернувшись одного разу, аж заплакав.

Побачив це швець і умовляє:

— Плачем нічого собі не поможете, хіба голова болітиме. Щеж таки смерти з голоду вам не боятися, на морозі діти не гинуть. Як зможемо, так собі порадимо

Жінка Тараня помагала знеможеній шевчисі, як могла; не гидилася ніякою працею. Сам-же Тарань, хоч і хотів би був помогти, та шевства не вмів; може був би й навчився пришивати бодай [illegible], але боявся щось таке заявити шевцеві, щоб той, бува, не запідозрів його в тому, що приміщення своє й своєї родини хоче узурпувати [illegible], підмазуючись до помочі в праці. Тарань був людиною „субтельною“.

Отже кождого ранка ходив по місті, прібував найти собі яке заняття, але це ніяк йому не вдавалося. Спадав на тілі, гриз[ся], почорнів, наче асфальтовий [illegible] і не міг найти виходу з важкого положення.

Прийшов день св. Миколи зимного.

Хто не знає тих радощів у малих дітей, які приносить із собою врочисте свято Миколи? Діти, що так богато чули про того доброго сивенького дідуся, приятеля дітей, про того, що вночі тільки й знає, що [illegible] там, де є чемні діти й [illegible] їм під подушки дарунки, [illegible] нетерпляче того свята. О, малі громадяне знають себе добре! Чемні чекають з нетерплячкою, нечемні з острахом... Одні перекидають подушки, щоб найти ласощі для себе, другі підносять їх з [illegible], що там можуть найти рі[з]очки!

У шевцевій хаті цього року св. Миколай не зявився. Декілька днів раніше радилися родичі між собою й порішили не робити дітям утіх, бо за ці гроші можна усією хатою два-три дні прожитись. Мами, як мами, [illegible], щоб дітей не позбавити радощів, але батьки — твердіший народ. Вони теж не про[ти] дітей, але їм ясніше стояла перед очима сувора дійсність. Переїсти треба, а опісля вже й про радощі думати.

Виснили дітям, що цього року св. Миколай таки зовсім не ходитиме, бо дуже студено, а він старий вже. Може вже на той рік [illegible]. Діти були дуже [illegible], та [illegible] примирились. Забули.

Декільки днів після цього [illegible] вернувся з плачем зі школи й довго до слова не міг прийти. Відхлипавшися якось, [illegible], що і інші діти [illegible] за св. Миколая. І знов заплакав. За ним почали менші, а дальше [illegible] нота! Прослезилися й мами. Жаль було й батькам. Але батьки [illegible] дають жаль на свій спосіб. Тарань заявив дітям, що коли не будуть тихо, то св. Миколай таки [illegible] до них не прийде, а [illegible] найстаршому синкові загрозив [illegible] питом... Такий [illegible] жаль дітвори. Але Тарань [illegible] ся наче винуватий у тому, що [illegible] гий час не міг собі найти [illegible] платної праці. А швець [illegible] нарікав:

— Хай лихо візьме! Я оть [illegible] на колінах мозолі [illegible], а [illegible] бився до того, що на [illegible] ші для дітвора не маю.

Тарань знову пішов у місто.

II.

Зближалися Різдвяні свята.

Вуйко Дезидерій отримав [illegible], що його [illegible] граму від [illegible]

Невідомий мені автор розказував, як то наш покутський ґазда до міста їхав, до сина, котрий там у війську служив, і — „стратив си“.

Боже ти мій! Таже я цього безталанного батька донині бачу, і сина його, гарного леґіня з розколупаним черепом на секційному столі. І коли я вчора залізницею до Львова їхав, то боявся, що цей „хлоп“ у переділі сидить і головою товче.

З такою силою був написаний цей коротесенький ескіз.

Так я познайомився з Тобою, не бачивши Тебе.

Минув чи рік, чи два і я перейшов на службу у Краків. Приїхав з молодою дружиною і з маленьким синком та наняв собі хату на розі плянт і студентської вулиці, там, де нині філія почти.

Пізня осінь, довгий вечір, слота. Ніби тобі хтось сітку перед очима снує, ніби хтось сліпу стіну мурує, без вікон. Нараз: дзе-лень! Вибігаю до дверей, — переді мною двох молодих мущин. Один худощавий з вусами по козацьки, другий високий, плечистий, з чорною схвильованою чуприною і з очима, що душу сверлять. Першого, на жаль, вже давно нема між живими, а другий, то був Василь Стефаник.

Увійшли до нової хати. Ти розказував про Сальомею Крушельницьку, котра недавно тому відїхала була з Кракова, яка то вона велика співачка й артистка, розказував про краківський театр, котрий тоді стояв на верху своєї слави, про портрет Білінської в Музею Народовім, який Тобі так дуже сподобався і ми не счулися, коли минула північ.

Так познайомився я з Тобою віч-у-віч.

З тої пори не було днини, щоб ми не стрічалися з собою, хіба, що Ти поїхав до Русова, або я до Жукова.

Ходили ми до читальні „Просвіти“ при вулиці Брацькій, де заставали невтомимого Бориса, доброго Микиту, жвавого Омеляна Левицького і його брата Филимона та інших.

По обіді були ми в каварні нашого земляка Кіяка в ринку, де покійний Шміґер так пильно вичитував заграничні часописи і підчеркував червоним олівцем, що цікавого в них знайшов. Заходили іноді до „Паону“ Молодої Польщі, де царював Пшибишевський і його гарна Даґне. Одного разу, як сиділи ми на лавці на плянтах, коло статуї Шопена, показав Ти мені молодого, стрункого мущину в попелястім англезі з чорною чуприною, подібною до Твоєї, котрий з міною Мефіста бадьорим кроком мандрував а гадками по своїм скелистім Подгалю блукав. Це був наш пізніший і вірний нам до нині, добрий наш друг Владислав Оркан.

Так Твої знайомі робилися моїми, так знайомився я з Василем Стефаником, від чого Стефаник, як письменник, ніраз не тратив. А якже часто воно буває, що цiниш письменника а пізнаш його, як чоловіка і гореч лишається у душі...

Перейшов я жити на „греблі“, блище Висли і Вавелю. Ти і там не минав моїх порогів. Не один вечір перебалакали ми до пізна в ніч, про нашу літературу, про село, про те, що нам душу мучило.

Одного разу прийшов Ти сумний, чи лихий. Не питався, бо знав, що того не любиш. Ти ходив від дверей до вікна, як у своїй „Вечірній годині“...

„Прочитай мені щось із Федьковича!“ — кажеш.

— Що таке?...

— А „Побратима“.

Я став читати. І були ми самотреть. Ми оба тут, а він над нами.

Я скінчив. „Читати ще? — питаю.

„Не треба. Такого нараз богато читати не можна.“

Тоді то я зрозумів, що і Твоїх оповідань богато нараз читати не можна. Слухати сил не стає. Вони у малому великі, більші, ніж повісти грубі.

Знаю, як Ти їх писав.

Раз зайшов я зі своєю жінкою до Твоєї хати при вулиці Любіч. (Там тепер у партері наш земляк лікар С. живе). Досить велика і дуже чиста світлиця. При вікні невеличкий стіл. На ньому накраяні листи білого паперу, чорнило і перо. Більш нічого. І нічого більше не треба, бо тільки з Твоєї голови могли вискочити такі слова, котрих і волом не рушиш.

Кажуть: „З пісні слова не викинеш“. Отже ні. Бувають вірші, з котрих можна викидать цілі строфи, а в Твоїй прозі нічого не додаш і не уймеш, словечка не переставиш, бо це було би літературне святотатство.

Тямлю, як Ти свій „Камяний хрест“ друкував. „Якже тая машина жере“, казав Ти, коли зі Львова писали по нові рукописи. Не розуміли, що так, як Ти пишеш, богато писати не можна і не треба, бо не в мірі, але в якости вага.

Так минали нам роки. Ти поїхав до Русова і не вернувся. Лишився на дідовизні, котру так знаєш і розумієш і між людьми, котрих змалював, як ніхто до Тебе і по Тобі. Я дальше чужі діти вчив.

Аж звялася велика війна і рознесла нас на дві стороні світа. Року 1917 звела нас доля знову докупи.

Люди голову тратили, хиталися мармурові колюмни в грецькій святині при Рінґштрассе. Ти не тратив віри в силу землі і в витрівалість народу.

Це одно й залишилося нам після великої бурі, — та ще прикрий досвід і смуток нездійснених бажань.

Якже часто за тих десять літ, коли та буря скаженіла і коли я, як вітка відтята від рідної гилі, попадав у такий настрій, що дальше, здавалося, і жити годі, брав я Твоє „Слово“ і читав його звільна, поволи, так, як Ти його писав. І — бачиш, живу... Дякую Тобі... Це я зустрічався з Тобою на далечінь.

Скільких у зустрічах тих було потіхи і розради, скільки сили й надії!

Та не було одного. Від першої нашої зустрічі донині ми не сварилися, навіть не перечилися з собою. І тепер — ніби чогось то бракує поміж нами. Нема сильних акордів, диссонансів, нема чвертьтонів. Дивно. Бо якже так? Двох земляків жило з собою літ кілька, орали одно поле, тільки межа їх ділила, і межі тієї вони собі не переорали й не водилися за чуби.

Видно, що й таке можливе на світі...

Тому то я й гадаю, що Ти також і нині не посвариш на мене за те зівяле квіття, за ті спомини, котрі я Тобі приношу з тих часів, коли ми ще були молодими...

Сторощені гаї нам,
Поранені чола
Верхів гордих.
Остався
Руїна довкола.

Над руїною тією
Не місяць це сходить —
Наша мрія нездійснена
Споминами бродить.

З руїни тої вже не „камяний хрест“ торчить, а залізний монумент високо знімається — Твоє „Слово“.

Кріпке, гостре, іноді прикре й болюче, але все мистецьке і горде.

Перед ним своє зівяле листя складаю.

Твоє слово, це — Ти!

Богдан Лепкий.

Його слово.

Василь Стефаник про себе.

Василь Стефаник належить до тих рідких наших письменників, які рідко пишуть, а ще рідше промовляють прилюдно. Він розчарував ще раз тих, які сподівались, що присутній на вечорі для його вшанування, влаштованім „Т вом письменників і журналістів“, він вийде на естраду і скаже бодай коротеньку офіціяльну промову. І в цьому випадку, як в усіх инших, коли напирають на нього, щоби він написав щось до якогось „святошного числа“ або з іншої виїмкової нагоди, Стефаник відповів стереотипно: „не вмію“.

Зате Стефаник, як неодин письменник, що любить захистну самотність, заховавшись від того непевного світа, де твориться слава і усі інші величини, залюбки гуторить, коли десь-колись вийде із свого сільського затишя. Він має живу цікавість, ворушкий ум і не двигає на своїх плечах камінної задуми, якою томить присутніх, сповідаючись. Навпаки: він веде короткий, обривистий діяльоґ, зміняє що хвилини тему, а навіть своїх розмовців, коли лише почуває, що балачка стає одноманітною або сходить на витоптані стежки. Стефаник у розмові має основні прикмети свого стилю: звязкого, афористичного, з різкими переходами і недосказами. У цьому він зовсім протилежний тип до селюха, який визначується еп чною балакучістю.

смертельно захворів. Просила негайно приїхати.

Старий заметушився, стратив голову. Тупцював із кута в кут, побіг у місто за чимось, вернувся з нічим і знову блукав по хаті. Хвилями бив долонею по лисині, наче щось хотів придумати. Любив сина всією своєю істотою, одначе та любов була якась своєрідна. Старий скупар бачив у синові втілення гроша, й це, мабуть, вистарчило за все почування любови. Син був у грошевих справах немилосерний, як і сам батько, і любив той гріш як чорт. Чиж дивна така взаємна любов? Споріднення душ у грошепоклонстві не менше могутнє, ніж усяке інше.

Одержавши телеґраму, старий дістав нечайно у відвідини Тараня.

Прийняв його сьогодні зовсім інакше, ніж звичайно. Був чемний і безпомічний. Безпомічний тому, що мусів їхати до сина, а це давало йому чимало клопотів. Він мусів тратитися на подорож, пристарати харчів на дорогу, а найважніше подумати про свою найдорожшу дитину: вертгаймівку. Залишити її самою! Тарань таки виразно бачив, як вуйко поглянув у своїй журбі на касу й повтирав хустиною очі.

— Чи не міг би я вас обоїх про щось дуже просити?

— Чого-ж, якщо це в нашій спромозі.

— Бачиш, любенький, я буду в дорозі без мала три доби. Я, хоч не такий то їдець, та всеж таки щось їсти треба. Вступати до залізничих ресторацій годі, бо там усі злодії. Обдерли би мене до нитки. Я подумав собі: що як би так твоя жінка, пандію, приготовила мені на дорогу трохи харчів, пандію, з мяса, з яблок, та ще з літру слабої кави — то було би найкраще...

— А вжеж, хоч, що правда, все зимне буде.

— Байка. Головно, що не буде, пандію, стільки коштувати.

— Гаразд.

— Ну, тоді я тебе попрошу, пандію, піти до різні й купити одно кільо телятини, а опісля зайти на базар і купити, пандію, курку. Схочеш?

— Дуже радо.

— Тільки, пандію, чи вмієш торгуватися, бо то, пандію, хто не знає, обідруть зовсім. Ну, телятина, пандію, в одній ціні, у них там, пандію, є такса, то може й не вдасться тобі нічого вторгувати, хоч я, пандію (тут вуйко знизив голос і поклепав Тараня по плечу), хе-хе-хе, нераз то й тут дещо вторгую. Ось наприклад мясо коштує золотий двацять. Він важить, пакує, а я нишпорю по кишенях і назбирав ніби то всіх грошей золотий сімнацять, або вісімнацять і, пандію, просто кажу, що більше не маю. Він мясо відрубав, наважив, запакував, то вже не хоче цофатися, а я, пандію, маю в кишені два-три гроші. Так то, пандію, треба давати собі раду. Ну, але ти вже там, як хочеш, лише вважай конче, щоб не дав тобі ні костей, ні додатків на росіл, тільки, пандію, чисте мясо на карменадлі. Розумно? Бо хіба-ж я росолу в дорогу не візьму. Ну так. То з мясом. А курка? Вмієш ти вибрати курку?

— Може якнебудь...

— Отож бо то, пандію, і є, що якнебудь. Та як-же то: якнебудь? Видати гроші, пандію, легко, бо то курка курці не рівня. Ти вибірай, котра тяжша, товста. А чи, знаєш, пандію, котра курка товста?

— Гм...

— Видиш. А я знаю. О, я, пандію, худої курки не куплю! Береться курку хвостом до себе, знаєш як?

Тут старий скрутився, щоб задемонструвати. На предвічній комоді стояла прикраса, яких у маломістечкових міщан чимало. Порцелянова курка сиділа в порцеляновому гніздочку. Все те закрашене було на зелено. Старий взяв з гнізда курочку й задемонстрував.

— Обертається, пандію, хвостом до себе. Опісля дується отсюди в мягеньке пірря понижче хвоста. Піря роздувається й показується шкіра; як вона, пандію, така синява, то курка ледащо, худа; якже шкіра жовта, пандію, як ярий віск, тоді купуй, бо курка товста. І торгуйся, пандію, що можеш, бо зідруть. Воно, пандію, часто вдається, бо простий нарід, пандію, легкодух. Така баба на пять грошів нераз махне рукою, а то, пандію, гроші. Ну, йди та швидко вертайся.

— Та добре, вуйку, але в мене нема за що все те купити. Давайте грошей.

— Ага! За гроші то я, пандію, теє... гадав, що купиш за свої, а опісля порахуємось. Ну, чекай, дам гроші. Тільки ти вже так, як собі купуй, торгуйся, бо я знаю, що нині молодики гроша не цінять.

Поліз у кишеню і добув дрібні. Став їх рахувати на столі дуже уважно раз, другий, третій, і таки не нарахував цілого золотого.

— Це мало буде, пандію, га? Що-ж я тепер зроблю?

Йому дуже не хотілося відчиняти при Тарані своєї вертгаймівки. Топтався по кімнаті, воркотів, цмокав обвислими губами, але іншого виходу не мав. Виняв з кишені ключі й приступив до каси. Постояв, подумав трохи, врешті засунув ключ у замок один, опісля в другий і каса відчинилася. Всіма силами старався заступити собою нутро каси перед Таранем. Довго там вовтузився, аж нарешті виняв пятизлотний папір, а касу зараз замкнув.

— Нова біда, пандію. Не маю дрібних, то якже зробити?

— Таж я решту принесу.

— Справді принесеш?

Тарань не втерпів і розреготався.

— Вуйку, таж тієї решти, наче кіт наплакав, чогож вам непокоїтися?

— Ось, бачиш, які то ви молодики. „Наче кіт наплакав“. Таможь лишиться богато понад золотий, а це вже, пандію, гроші.

— Як у кого.

— Ну, ось! Довіряй такому легкодухові.

— Воля ваша, вуйку, але я вам ці „гроші“ принесу назад.

— Хай буде, я тобі вірю, бо знаю, що ти чесна людина.

Тарань вийшов і думав дорогою:

„Що то скаже моя Оля, довідавшись, на яку службу я найнявся

Мало хто з читачів Стефаника уявляє собі його як людину, що має зрозуміння для цілої низки справ сучасного життя та літератури. Тому чималою несподіванкою була для гостей, запрошених на комерс Стефаника його промова на літературну тему. Слухаючи її, доводилось сотні у житті раз жалувати, що час витрачений у гімназії на латину та греку не пішов на стенографію. Тоді можна би було передати бодай у частині лалку імпровізацію автора „Мого слова", повну переливних тонів, природного гумору, мереженого нитками іронії. Ось кілька обірваних ниток, які мені вдалось з неї вловити:

„Я мушу дякувати — казав він менш-більше — усім своїм великим предкам, від Володимира Великого та Святослава, що я сотворив такий великий храм. Я почував себе завсіди їх епігоном, наслідником усього українського слова і чув на собі тягар цього обовязку. Та все те найкраще, що я мав написати — я не написав... Бо як ви годні списати всю ту красу, на яку дивляться весь час ваші очі на селі, як ви годні передати хоча би ті прекрасні мужицькі діти, як вони родяться, ростуть, виховуються... Я робив, що міг... Перетоплював це мужицьке слово, яке мав біля себе, аж пальці мені викручувались з болю і я гриз їх, аж мене це моє сиве волосся коштувало. І нині чую, що половину треба би перечеркнути з того, що написав, бо я, вірте мені, занадто великий естет, бо ясно здаю собі справу з того, що зробив. І все, що писав — мене боліло. Щоби дати піваркуша друку, я мушу написати 1000 аркушів, і як уже нині на вечорі це сказав один з вас: я бігме, не вмію писати. Але там, на селі, у Русові, коли дні та ночі такі довгі, я мушу дати собі якесь оправдання, що живу і думаю, і часом тягне мене писати...

„...Не хочу бути моралістом, і я не є ним, але раджу всім нашим молодим письменникам, щоби не квапились давати до друку того, що пишуть... мають час. І сказав би їм ще одно: що маю за собою один великий блуд, щоби не брали собі з мене прикладу — не писали жаргоном-діялектом. Я вже давно просив одного нашого граматика, щоби мені переклали на чисту українську мову все те, що я написав. Знаю, що декому з вас

це слухати дивно, а вам (звертається до присутного Гуцула, півінтелігента) неприємно... Та на це нема ради:.. і Гуцули теж мусять звикати до того, що є українцями!... Ви, молоді письменники, беріть собі приклад з французів: перетоплюйте це ріжноманітне слово українських діялектів, говорів, жаргонів на одну спільну, кришталь но чисту літературну мову. Бо мову треба творити, кувати, стоплювати, як вони це роблять віками...

„І коли вже маю казати далі вам правду, то скажу, що коли слухаю вас, як про мене говорите, то мені вічно видається, що ви заглядаєте мені за пазуху і скрізь, так, що сам уже дивлюсь коло себе, чи яких онуч не маю, бо так ви мене з цим моїм песимізмом роздягаєте. Не знаю, як вам на це відповісти. Та мені здається, що з вас, тут усіх, можна би скласти всяку мозаїку, яку завгодно... тут у місті помішались вам фарби... Але коли в мене на селі робиться ясно, тоді я бачу перед собою такий один великий різьбленний камінь, якого не можна обійти, інакше змалювати. І чого-ж ви хочете? Як я побачив те, що там перед моїми очима робиться, як я вам напняв струну мужицької душі (я знаю, що про „душу" нині недобре говорити, бо це не точне слово, але не знаю, як це назвати!) до такої границі, що вона ось-ось могла обірватись, як я розтягнув ці нерви, так що вони грають як у Бетовена, то звідки ви маєте право казати, що я — песиміст? Я застерігаюсь проти песимізму. Бо те, що мужик не має що їсти, так само як ви, те, що він ломить собі голову над хлібом або вмирає — то це не є ніякий песимізм. А як є десь там у мене якесь бідне хлопчище, якого мама посилає із дзбаночком по воду і воно мусить іти — то чи в цьому не можна би наприклад бачити так само добре зразку кольосальної дисципліни?

„Я не люблю говорити, що мужики є скривджені. Може ви, інтелігенти, делікатні, переніжнені, часом бідніші як вони. А чи ви самі не признаєте, що у вас нема тої сили, що в мужика, чи ви вічно не звертаєтесь за тою силою до нього?

„...Я епігон, але не песиміст, і вважаю себе оптимістом...

„... І хотів би я ще перед смертю подати руку Миколі Хвильовому там, — там, де є такі величезні таланти, і повторити їм те саме: щоби не вживали жаргону, якого небудь, навіть революційного, як я вживав покутського...

„А зрештою ви мене, старого, не водіть по сцені як ведмедя... Бо я справді хоча й вмію говорити, не вмію..."

—

Вже між присутніми були особи, які не зрозуміли вповні основної, глибокої думки Стефаника. У поклику творити одноцільну єдину українську мову дехто добачував фальшиву скромність мистця напівдіялекту, інші: настроєву примху. Та в цій короткій промові Стефаника вони могли найти відповідь на те, що є причиною найбільших непорозумінь при оцінці його творчости, коли критики загально зітхають, чому Стефаник пише так мало, коли звертаються до нього з апострофами, щоби писав більше і вічно щось нового. Ця посередня відповідь така: „якби я володів таким органом творчости, який дістає змалку кожний французький письменник: повною, готовою, всесторонньою, гнучкою мовою інтелігента, придатною до вислову всіх індивідуальних ідей і почувань, тоді я був би може вам дав щось більше... тоді я не потрібував би обмежитись до того недосконалого засобу, яким є мій своєрідний діялект, і я не переходив би, змагаючись з ним, тих мук творчости, яких ціною написав те, що дав вам..."

Знайомість із Стефаником ворухнула в мені ще одною давньою думкою, спорідненою із зітханням киненим нам у напрямку Франції. Всесвітня література знає великих письменників, які полишили по собі ще менше творів як Стефаник. Що лишили по собі у Франції такі геніяльні люди як Вовенарг, Шамфор, Жубер? Збірку афоризмів. А скільки таких-же як вони — ще менше! І вони живуть у нашій памяти в повнішім світлі як автори кількадесяти томів. Чому? Бо їх сучасники полишили нам записки найцікавіших їх слів і вчинків. Не кожний письменник уміє передати на папір те, що в ньому найбільше живуче, найбільше індивідуальне. Навіть не кожна людина з великим світоглядом і геніяльними думками мусить бути письменником. Є письменники, яких особа поза творами є неменше богата внутрішнім життям, як самі ці твори. Є інші, яких твори набирають зовсім нового значіння, коли ми бачимо перед собою їх портрет з буденного життя.

Французи відчувають незвичайно живо звязки між найбільше уявленою чи абстрактною творчістю та життям. Вони залюбки збирають матеріяли для зрозуміння оригінальних письменників або для врятування від забуття тих, що самі не дбають про передання свого імени майбутности. Ці матеріяли — здебільша анекдоти, дотепи, „bons mots", які кидав письменник чи діяч у мент товариського натхнення, часто щасливішого як натхнення в їх самотности, з пером у руці. Стефаник уміє сказати в розмові неодно терпко-веселе, розумне слово, яке заслуговує на друк. У нас ніхто не збирає таких зерен мудрости. Зате науковою працею над літературою вважають чомусь збирання полови: матеріялів, які не приносять ніяких думок і здебільша підривають авторитет письменника, бо є шпаргаллям з його молодечих літ або тим, чого він не встиг спалити перед смертю. Спомини про письменника, які мають нам доказати, де він мешкав і де і з ким ходив до школи, або з якими нецікавими людьми був приневолений приятелювати — все це рідко кидає якийсь жмут світла на його індивідуальність. Але кілька інтимних оригінальних думок висловлених ним на актуальні теми можуть інколи розяснити більше як 1000 совісно зібраних дат і фактів. Наші дослідники над літературою

в старого, та ще й її запряг. Хто тоне, бритви хватається. Може тепер старий дасть хоч малу позичку... свята йдуть".

Купив для старого, як міг найкраще. Приніс. Старий дуже докладно переглянув мясо, звернув увагу, що всеж таки була й кість, та ще й шматок мяса на росіл. Решта мяса — прегарна. Роспитував про ціну й вагу.

— Бо ті різники вміють недоважити.

Курці подув декільки раз під хвіст і признав, що товста. Тільки за дорога.

— На що ти, пандію, аж півтора золотого платив? Було торгуватися.

Перерахував раз і другий решту, і вспокоївся. Взяв сікача, відрубав із мяса кости, одібрав той шматок, що був на росіл.

— Отсе, пандію, зварю собі зараз на обід, а мясо бери додому на карменадлі. Тут буде, пандію, з того пять, шість а може й сім карменадлів. Бери й курку, хай спече всю, бо то, пандію, близько три добі їади. Чекай, дам ще тобі пару яблок, хай там що з них приду має...

Зажив, міряв, обраховував, воркотів та бідкався, скільки — то ця дорога буде коштувати. Запакував усе в пакет, обвязав шнурочком і готово. Нарешті, коли Тарань мав уже відходити, старий пригадав собі, що Тарань має діти. Пішов і дістав з полиці ще трое маленьких яблок.

— Це для твоїх діточок. Бери просто в кишеню, хай тішаться.

— Вуйку, я цього не можу взяти.

— А то чому?

— Бо не можу я в чужій хаті між чужими дітьми обділювати свої діти, а інші поминути. Цеж, зрозумійте, з мого боку було би свинство. Тамті люди нераз хліба не жаліють моїм дітям...

— Ну, як хочеш. Я для шевських дітей, пандію, яблок не маю.

І відніс три яблока назад на полицю. Тарань мав охоту кинути старому весь крам у голову, плюнути й піти собі, але вгамував себе.

Ольга була дуже лиха на чоловіка за всю затію старого, на яку так легко пристав.

— Ти лазиш таки до нього, милостині просиш, не маєш себе й за пса...

— Не милостині, але допомоги, позички. Яж віддам, розумієш ти, як тільки у нас покращає. Ах, Боже мій! Адже я й чортові самому не вагався би виручити, щоби тільки облекшити хоч трохи наше положення.

— З чортом може й облекшив би, та не з моїм вуйком, — це ти вже раз повинен зрозуміти.

Ольга позлостилась та таки прирядила все, як слід. Ой, як хоробро мусіла вона воювати з дітьми, відгоняючи їх від кухні! Як гірко ставало дітям на серці, коли бачили й нюхали такі присмаки, яких мама не дала й полизати!

Тарань забрав вуйкове добро в свою подорожню валізочку, яка ще дивним дивом не була продана за жменю круп і відніс до нього. Старий оглянув усе, поважив у руках, порахував усі шматки й сказав:

— Ну, добре; хай буде. Але скільки належалось би твоїй Олі? Це-ж так не теє... я розуміюся на річи...

Тарань зачав вуйка мітигувати, а той заявив, що тепер і так годі йому такими справами займатися; хай уже, як повернеться.

— Але отсієї валізочки ти мені позич. Вона до дороги дуже наручна, а моя — то велика.

Тарань згодився.

— Ще маю до тебе просьбу. Іду з дому, хто знає, як довго побуду коло сина, а тут, знаєш, так лишити, трохи, пандію, теє... От я лишив би тобі ключі від помешкання, а й так не маючи ніякої роботи, міг бити що дня вранці заглянути, що тут діється. Добре?

— Гаразд, вуйку. Можу заглянути, але думаю, що й без догляду може обійтися, бо щож тут могло би статися? Хіба, щоби мишей налохати.

— Все таки з доглядом краще; буду спокійніший. Ти обіцюєш?

— Та вже-ж.

Вуйко дав Тараньові ключі. В свою чергу Тарань рішився виложити старому свою просьбу.

— Позичте, вуйку, трохи грошей. Свята йдуть, жінка, дітвора неодіті, голодні. Позичте. Їй-Богу віддам, тільки матиму.

— Ба — ба! А тиж коли небудь, пандійку, матимеш? Ти надієшся, а на що? Надія, пандію, тільки для баранів, для телят. Ми, люде, знаємо не те: маєш — тримай, пустив — і не згадуй і не надійся! Ну, а скількиж хочеш тієї позички?

— Та хоч з двісті золотих.

— Ойойойой!

Старий схопився за голову, завив, зайойкав, засвистав, зацмокав.

— Двісті золотих? Таж це майно! Ну, який дурень дасть тобі сьогодні двісті золотих і то ще тобі, пандію?

Понизив голос і підступив до Тараня.

— Чи ти знаєш, що я, пандію, за двісті золотих пів року, а то й довше проживу? Гм. Двісті золотих! Чи бачив хто таке? Я думав, що тобі з пять золотих би теє... пандійку... Таку позичку від біди, я дав би, бо ти чесна людина.

— Ні, дякую за таку позичку. Пять золотих, або ніщо — все одно.

Ну, як хочеш. Більше не можу.

Тарань хотів уже бухнути на нього гнівом, який у ньому прибирався, але він стримав себе. Попрощався і запевнив, що приходитиме наглядати за помешканням.

III.

На кілька днів перед Святвечером Тарань перейшов саме горнило гризоти. Найстарша дитина простудилася й лежала в берлозі. Діти на загал домагалися їсти, бо вже недоїдали довгий час. Одіння на них було обдерте й голка жінки не богато вже могла помогти. Ольга плакала і Тарань бачив ці сльози. Вони пекли його гірше гарячого приску. Почував себе винуватим за нужду, яку терпіла його родина,

ле дійшли покищо до зрозуміння, яку вагу мають такі вільні, принагідні, веселі думки. І заки дійдуть, неодин ще такий письменник як Стефаник умре, сказавши за каварняним столом півжартом стораз більше гідного до друку, ніж те, що по непорозумінню називається „науковими літературними матеріялами".

Мих. Рудницький.

Складна проблема.

Прогалина в нашій виховній праці.

Виховні змагання творять одну цілість, що обіймає повне людське життя, від народин дитини почнаючи. Але відповідно до віку виховака переведено основний поділ виховання і його змагань на дошкільне, шкільне і позашкільне. І коли метою виховання ставимо творення нової людини з почуттям власного народу-держави, що має добути собі умови до витворювання особистих і загально-народніх цінностей, так необхідно приступити якнайшвидше до повної розбудови українського виховного організму.

А поки-що ми бачимо тільки прогалини, поки-що зарисовуються щілини, недостає зовсім розуміння справи, її ваги та значіння...

Розглядаючи стан діла у інших народів й переводячи порівнання з нашими змаганнями, бачимо у наших „освітників", навіть у тих, яким здається, що вони „революціонізують" дотеперішню виховну практику, одно: йти утертими шляхами по лінії найменшого опору. Всі вони накладають дуже часто свою невмілу руку головно на позашкільне виховання тому, що тут мається до діла з готовим людським матеріялом, котрий можна затягнути у певні партійні шлиї, а забувають, що виховання і його цінности з одного, а партійні погляди і навіть партійна карність з другого боку, зовсім відмінні і чужі для себе справи. Агітка і цензура, лїва і права, пустословне моралізовання і демагогічне суґґерування — це вершок „виховної" праці. Забувають далі, що дошкільне і шкільне виховання, через які мусить перейти кожна одиниця, вже може й здеформували душу членів позашкільних установ. А тоді крім звичайного прикладання нормальних виховних практик, може належить нам подумати над такою виховною практикою, яка має лічити завдані рани, виправлювати скривлений національний стрижень, оживляти прибиті та приголомшені національні і громадянські чесноти.

Дошкільне виховання... Воно є, правда, при родині. Розуміється, при свідомій, освіченій родині найкраще виховання, і кращого годі навіть собі подумати. Але де ця передумова, про яку згадуємо, де ця свідома освічена родина? Богато їх у нас?... Беручи під увагу нашу селянську родину, мусимо завважити, що її основи дуже здорові, етичні і моральні. Та зміст емоціональний, який може селянська родина дати молодому поколінню, дуже вузенький, за вузенький, щоби виховане на такий лад покоління спромоглося не то вибороти собі краще істнування, але визнатися у тому скомплікованому національному і соціяльному положенні, яке цілою вагою, цілим своїм тягарем налягло на нас, і добути посеред нього належне місце. Від цеї недостачі терпить селянська маса, терпить цілий народ. І терпіння, навіть непосильне терпіння характеризує український народ. І тому, коли у нього родиться незадоволення, то воно не таке, щоби заставило виконавців влади і керуючих ладом побоятися цього незадоволення великої маси. Бо це незадоволення дуже швидко перемінюється знову у терпіння, а не творить зоружених кадрів, що уже самою поставою, виглядом, рисами обличчя виявляли би, що їх гнів, то є той, „що шаблюку стиска"...

Про нечисленну інтелігентську і робітничу родину не прийдеться нам богато говорити. Перша, будучи у матеріяльній і моральній залежности, дуже часто не дає живого потрібного огню, не вливає живої крови у душі молодого покоління. Друга, як часто, підпадає під денаціоналізуючий вплив міста, фабрики, промислових осередків і їх специфічних рисів.

Українську родину творить і виповнить змістом відповідно поведене позашкільне виховання, з другого боку, приступаючи до будови дошкільного виховання, треба шукати на цю будову засобів, памятаючи, що й найбільші засоби, а навіть пожертвований увесь зміст народнього матеріяльного мастку повинен піти на виховне діло. Таким чином розбудовуючи позашкільне і дошкільне виховання, зуміємо взяти у два огні шкільне виховання. Бо воно, як віковий привілей пануючих, державних народів, найтяжче до розбудови, обставлене такими „законними" постановами, що з його шкідливим впливом доведеться нам ще довгий час вести боротьбу в нутрі і з нутра шкільних установ. Це, що діється в ділянці шкільного виховання, про що доносять часописи, що розказують очевидці — це просто каже нераз думати, що воно тільки витвір схорованої уяви наших інформаторів. Нелюдське обходження з дітьми, трактування чужонаціональними учителями(ками) свойого місця як конкістадорської місії, вбивання в дітей відрази до всього, що рідне, оплюгавлювання історії давньої і недавніх літ, наказ навіть молитися по чужому, цього не стерпить ні один нарід. Цього не стерпить не тільки нарід, але навіть племя. А у нас?...

І коли родина, якаб вона не була сьогодні, не дасть підстави правдивому дошкільному вихованню, мусить заступити його організоване дошкільне виховання. І тут перед нами, як вислід усіх наших зусиль в добі після „століття дитини" кілька захоронок у Львові, кілька в деяких містах і містечках і аж 57 (!) літних діточих садків, про які згадує останнє звідомлення То-ва „Просвіта"...

І це страшна прогалина. Страшна і в українському селі, і в українському місті. У тому останньому ще прикріша і болючіша!

Про прогалину і безліч щілин та небезпечних рисів у ділянці шкільного виховання не будемо говорити. Трудноції в в розбудові, як сказано вище, чи не найбільші. А всеж таки українська народня школа в місті, і всюди там на селі, де її духа викривлюють і змінюють на нашу шкоду, мусить стати предметом всенароднього наступу з метою побороти все, що шкідливе, та його зруйнувати, а на цьому місці будувати свіже, здорове, що вже у шкільної молоді створювало би завдатки на нового українського чоловіка і громадянина. На ці щілини, риси і прогалини звертає увагу „Рідна Школа". Але й вона, що часто полишається без матеріяльної і моральної допомоги громадянства, кричить, взиває і остерігає. Та часто без успіху... Часто навіть „дикий крик" не збуджує громаду...

У позашкільному вихованні також прогалини. — Одні з них спричинені недостачею матеріяльних засобів, які не дають можности створити освітника-позашкільника, як це вже є скрізь у світі. Балакання про те, що ми у цій ділянці дамо раду невишколеними силами, нарікання, що занепад позашкільного виховання є тільки вислідом незапікавлености інтеліґенції, хоч може має дещо правди в собі, а проте воно далеке від жорстокої дійсности, яка каже, що позашкільне виховання — це вже велика наука, для якої творяться робітні при найвищих школах, а до праці у цій ділянці мусять братися люди з богатим знанням, широким світоглядом, глибоким духовим інтересом і тонким розумінням душі тих, серед яких приходиться їм працювати. „Внутрішній примус" мусить їх зїдати. Вистане взяти до рук один журнал, одну книжку, що трактує про цю матерію, а я певний, що короткий погляд, вдумлива застанова скаже замовкнути потокові слів і примусить до серіозного, а не ділетантського ставлення себе до такого високого питання.

Недавно насунулася авторові цих рядків думка ще про одну велику щілину в ділянці позашкільного виховання. Наступило це при нагоді читання реферату про книжку одного північно-американського автора, по призванню купця, але в якого видно незвичайно глибокий науковий інтерес. Книжка, видана 1925 р., носить заголовок: „Залізний чоловік". (The iron man). Висуває проблему: фахова освіта чи позашкільне виховання для велико-міської молоді у віці від 14—17 літ? При завтоматизуванні продукції, яка поступає з ділянки на ділянку дуже швидко наперед, стає перед автором питання фахової освіти, як непотрібного балясту, що його зможе кожний засвоїти собі на протязі 14 днів, щоби обслужити машину; і наростає проблема, як рятувати душу молоді перед небезпекою, яка мусить плисти з бездушного життя і праці у фабриках, при обслуговуванні техичних автоматів ріжного рода. Автор питає: „чи не треба буде в короткому часі подумати про нову боротьбу за восьми-годинний день для душі робітника, щоби він не пропадав без життєрадости серед цілого завтоматизованого сучасного життя?"

У нас такої небезпеки немає на разі. Але чи не насувається нам на думку потреба позашкільного зможеного і скріпленого виховання для селянської молоді у віці від 14—18 літ. Для молоді, що „вийшла зі школи" (направду тільки „вийшла"), а ще не пристала до парубочої (дівочої) стихії, ці може найкращі літа дишуть пустарем і великим неужитком. Правда, та проблема є й у інших селянських народів (н. пр. Данія, скандинавські краї, Чехія). Але там бодай живе хлопець чи дівчина думкою, що з 17 роком життя можна буде їм поступити у селянський університет. У тих краях молодь вже в школі відкладає свої ощадности, щоби могла стати абсольвентом такого університету. А у нас?...

Дещо в ріжних напрямах могла би помогти нам наша власна, хоч яка вбога виховна література. А вбога вона, бо ніхто її не підтримує. В дошкільній ділянці немає майже нічого, крім одного

Він обовязаний був дати їй забезпечення перед голодом і холодом, а цього він не зробив і не мав надії, що зробить. Вінже сам голодував, одягався як не мож гірше... Оставалося хіба піти цілувати по руках тих, що його позбавили праці, благати за посаду, кинути на себе тінь запроданця... Не вважаючи на нужду, Тарань не допускав такої можливости. Серед таких думок в його голові зродився плян. Наче влізливу муху, відганяв він цю думку, але вона була така вперта, що врешті допустив її й почав думати.

Ум знеможений, пригнічений журбою й нуждою шукає ріжних „виходів".

Тарань пішов на вулицю. Вештався довго голодний та змерзлий. Вже хотів вертатися додому, коли наткнувся на давного товариша ще з гімназії, котрий мав настільки розуму й відваги, що взявши свідоцтво зрілости, плюнув на всякі університети й пішов вчитися слюсарства. Тепер він мав свою робітню і почував себе свобідним, на незалежному хлібі.

— Кудиж ти, Тараню?

— Та ось хотів може й до тебе заглянути в робітню.

— В робітню? Чи не замовлення яке?

— Може й замовлення.

— Ну — ну. Я радий заробити. Якже тобі поводиться, Тараню. Посада вже є?

— Де вже там! Нуждую з родиною вж голова з гризоти розпадається.

— А тиб узявся за що небудь інше. Ій-Богу отсі ваші посади під нинішню пору — чорта варті. Нічого певного не дають. Ось мені, то вже краще.

— Знаю. Але про це треба було раньше подумати; тепер, коли діти пухнуть із голоду — пізно. Та все одно треба буде за щось узятися, щоб не вмерти.

— Ну якеж діло мав ти до мене?

Тарань нервозно потер спітніле чоло худою рукою.

— Ось яке: я згубив ключі... невелике там майно, а всеж треба якось повідчиняти... може би ти позичив мені витрихів. Шкода нищити замки.

— Он як! Може ти який влом уплянував, тоді не дам, бо ще в холодку попаду, хе-хе-хе!

Засміявся силувано й Тарань.

— Може і влом, але тобі нема чого лякатися, бо я не скажу, від кого узяв витрихи.

— Знаю, знаю, що ти словний. Маєш незлий нюх; якраз маю при собі це небезпечне знаряддя. Мені треба їх буде завтра вранці, тоді ти, наладувавши кишені міліонами, хе-хе-хе! достав їх мені сьогодні ввечері, але певно.

— Добре.

Жартуючи вручив слюсар Тараню витрихи. Тарань уткнув їх поспішно в кишеню й пішов просто до помешкання вуйка Дезидерія.

Спинившись перед старою вертгаймівкою, затремтів. Почав несвідомо шептати.

— Я злодій! Вломник! Тарань вломник!

Одвернувся, сплюнув і став у вікні. Постоявши декільки хвилин, ударився сильно по чолі.

— Взяти, чи ні?! Чи можлива така форма позички? Ха! ха! ха! Ситі люде в теплих кімнатах. Тиж голодний, діти пухнуть, жінка плаче... бери! А чесність? Хіба ти ще не навчився, що чесність бідаків основно ріжниться від тієї чесности, що нею чваняться ситі та вдоволені?!...

І Тарань кинувся на касу.

Довго прийшлося йому мозолитись. Піт каплями спадав із його обличча. Врешті відчинив. Добув гроші й поклав на столі. Грошей було богато. Тисячі, сотні золотих, тисячі долярів, були й фунти та ще якісь заграничні, які Тарань і не розглядав.

Почав відраховувати:

— Одна сотня, друга сотня, третя сотня, четверта сотня, пята сотня... буде.

Взяв пап'р і олівцем написав:

„Дня 5. січня 1924 р. позичив я собі з тієї каси 500 золотих. — Тарань".

Решту грошей і квіт зложив старанно в касу і знову аж спітнів, заки замкнув.

500 золотих зложив повільно вдвоє і засунув глибоко в кишеню. Зачинивши помешкання, пішов, не поспішаючи, до слюсаря й віддав витрихи.

Опісля зайшов до крамниць і накупив, що було найконечніше. Не зміг ніяк опертися спокусі принести дітям трохи ласощів.

В родині Тараня запанувала загальна втіха. Жінці пояснив, що одно видавництво дало йому зачетом грошей, щоб узявся за уложення підручника. Тішився і швець, бо той добряга тішився кожною людською втіхою. В тісній шевцевій хаті засяла гарна ялинка. Вся дітвора не знала як на радощах вискакувати. Дзвеніли діточі голосочки, співалися колядки. Від тепла і радости нагло видужав і найстарший синок.

IV.

Третього дня свят всунувся, важко дишучи, в хату шевця вуйко Дезидерій. Напухле обличча ще більше обвисло, почорніло, очі безвиразні.

Просять сісти, але він відмахується руками, з трудом добуває гаманець, виймає записку, простягає до Тараня:

— Це що?

Тарань глянув спокійно на квіток.

— Ну, що це, я, пандію, питаюся?

— Самі-ж бачите.

— Крадіж? Влом?

— Ні. Позичка...

Ольга вихватила квіток і прочитала. Глянула здивована на чоловіка й вибухла спазматичним плачем.

Тарань нагло підвівся, приступив до Ольги, схопив її за рамена, сильно потряс і кричав: — Та тиж не слинь, а краще скажи, котрий з нас двох звір: я, чи отсей твій вуйко!

Швець і діти нічого не розуміючи, роззявили рота.

Але жінка й вуйко зрозуміли.

Злоцькі.

методичного підручника С. Русової. Про поширення діточої літератури могли би сказати богато наші видавці з цеї ділянки. В шкільній ділянці упадають журнали за журналами, а „Учительське Слово" (тепер уже з додатком) держиться хіба тому, що як становий орган приходить кожному членові даром за його вкладку. У позашкільній ділянці мали ми досі три невеличкі журнали: „Народня Просвіта", „Бібліотечний Порадник" й „Аматорський Театр". З них „Бібліотечний Порадник" перестане ймовірно виходити в цьому році. Коли глянемо в ті журнали, завважимо повну недостачу робітників. Завжди ті самі імена. Приливу нових не має. Це також щось говорить. А передплатників з інтелігентної громади так, як нема. 68 учителів (ьок) і стількиж священників, от усі, що передплачують „Народню Просвіту", журнал, що повинен і мусить бути провідним бодай для названих обох станів. У Поляків один такий орган видає станове учительське То—во. І цю прогалину треба усунути, коли ми не хочемо тільки плісніти у тій ділянці, у якій кипить бурхливе, нове, богате, і глибоке життя скрізь по цілому світі, бо навіть на полінезійських островах.

Вказуючи на отсі прогалини, (а є їх далеко більше) хочемо зазначити, що виховання це дуже поважна й складна справа, що всім, кому дорога ця справа, слід приложити рук до його розбудови на дійсно-наукових основах. Коли до цього діла підійдемо з повною повагою, і на розбудову не пожалуємо ні моральних ні матеріяльних засобів, тоді стане нам також зрозумілим, де причина наших неуспіхів, де причина невдач, де причина, що ми падемо майже у всякій боротьбі, а навіть не в силі видержати конкуренційної боротьби.

М. Галущинський.

Двосічна зброя.

На марґінесі національної політики комуністів.

I.

Теоретично більшовики вирішили національну проблему ще перед жовтневою революцією, тобто перед більшовицьким переворотом у Росії в 1917 р. З того теоретичного вирішення льогічно вийшла більшовицька „деклярація прав народів Росії", в якій гасло „самоозначення аж до відділення" стояло на першому місці.

Одначе практика военного комунізму національну проблему дуже ускладнила, а само гасло „самоозначення аж до відділення" безпощадно знасилувала і в очах націй, що входили до б. російської імперії, ґрунтовно здискредитувала. Не даром у самій комуністичній партії і в її верхах йшла завзята боротьба за тактиту в національній справі. Та боротьба йшла довго. А хоч теоретично і на VIII. зїзді партії в 1919 р. і на X. Зїзді 1921 р. вирішено цю справу в дусі „деклярації прав народів Росії" з 1917 р., то всеж практика комуністичного будівництва ці постанови цілковито касувала. В покривджених націй це спричиняло відповідні відрухи, що діставали від комуністів офіційну назву „контрреволюції". Перед у такій „контрреволюції" вела Україна.

„Не випадково — каже Затонський — бандитизм був на Україні довше ніж де. Він мав ідеольоґічний цемент, який обєднував, який давав можливість втягти кола, що неприязно ставилися до радянського будівництва, — до бою з нами".

На Україні було те одно своєрідне, питоме явище, якого не можна було завважити в інших краях б. російської імперії. Там у самій комуністичній партії (КП(б)У) появилася значна опозиція проти русифікаційної політики комуністів на практиці. Ба, що більше, на Україні повстала окрема українська комуністична партія, що поставила собі за ціль поборювати національну та господарську політику офіціяльної КП(б)У. Були це відомі укапісти. Словом на Україні творилася невиносима атмосфера. Не були ідилічними відносини і в інших краях, а в першу чергу на Кавказі. Все це спричинило те, що на XII. зїзді партії в Москві (червень 1923 р.) присвячено національній проблемі дуже богато уваги та рішено поборювати в партії безпощадно російський шовінізм.

Очевидно, що передову ролю в цілому процесі зглиблювання більшовиками національної справи відіграла Україна ще й з інших причин. Не даром же занявся цею проблемою дуже серіозно комуністичний інтернаціонал, що поставив в основу своєї національної політики ось яку тезу:

„Обовязок комуністичних партій полягає в тому, щоби неухильно викривати постійні попущування рівноправства націй та ґарантій прав усіх національних меншостей по всіх капіталістичних країнах на перекір їхнім демократичним конституціям".

Україна силою невмолимих історичних обставин опинилася частинно аж під трьома демократичними державами,

а тому українську проблему комінтернові було найлекше використати як атут проти демократії та заінтересованих демократичних держав. Тим дасться пояснити той факт, що на V. конгресі комінтерну в серпні 1924 р. принято в українській справі між іншим ось яку далекосяглу постанову:

„Українська справа є одною з найважніших національних справ Середньої Европи, розвязання якої диктується інтересами пролетарської революції як у Польщі, Румунії та Чехословаччині, так і по всіх сумежних країнах".

Очевидно, що ця постанова не принята на вітер. Більшовики здавали і здають собі докладно справу з того, що українською проблемою легко шахувати безпосередньо аж три держави відразу, а посередньо то ще й усіх їх сусідів. Бо, чи можна якусь державу лекше шахувати як при допомозі її ж таки громадян у даному випадку ще й насильно придбаних. А яка тонка тактика Комінтерну в національних справах, то нехай послужить на доказ її інтерпретація харківським комуністом Н. Поповим, який пише:

„Ми поривáємося підтримати хоч який національний визвольний рух, навіть з участю буржуазних елементів пригноблених націй постільки поскільки ці національні рухи, хоч і з участю буржуазії, скеровано на головні панівні нації, які провадять проти нас ворожу аґресивну політику". (Н. Попов: „Національна політика радвлади". Харків 1925).

Підтримуючи національно-визвольний рух поневолених народів комуністи мають на меті не тільки пролетарську революцію, але й негайне внутрішнє ослаблювання противника. Практика доказала наглядно, що по їх боці повна рація. Колиж взяти на увагу поневолених Українців, то в них все була і без того сильна і цілком природна тяга до матірного пня, тобто до Наддніпрянської України.

II.

Зробивши з української проблеми таку незвичайно важну й далекосяглу справу для себе, комуністи мусіли на ділі доказати, що вони здатні зробити для українського народу, чи краще для української проблеми в себе. Вони були примушені приступити до практичного розвязування тої важкої проблеми. І приступили! Правда розмахувалися довго, вели завзяту боротьбу в своєму нутрі з російським національним шовінізмом, але треба признати, що таки його переломили. Чи переломили його надовго і чи раз на все, важко сказати, але переходово цей шовінізм нібито й втратив свою гостроту. Таким чином прийшла на порядок українізація.

Дехто хоче звати українізацію, започатковану серіозно в квітні 1925 р. дерусифікацією України. Одначе так воно не є! Від цього відпекуються самі українські комуністи. На червневому зїзді українського Комсомолу заявив Затонський ясно і недвозначно:

„Ми не можемо ставити питання про „дерусифікацію" пролетаріяту. Справа не в „дерусифікації" пролетаріяту, а в його українізації, а це не те саме. Пролетар залишається росіянином, але може вивчити українську мову".

В якійже цілі відбувається українізація? — А діється це тому, бо

„З того, що пролетаріят — як каже тойже Затонський — зрусифікований, а селянська маса українська — повстає небезпека. Соціялізм треба будувати Леніновим шляхом, втягувати селянську масу не командуючи. Для того, щоб командувати не багато треба знати. Аби будувати соціялізм зі селянином — це, знаєте, далеко важче. Тут словами команди не обійдеться. Т у т т р е б а з а л і з т и в й о г о д у ш у, зрозуміти її, щоби він зрозумів і твою думку. Ось чому нам потрібна українська культура, культура змістом пролетарська, а ф о р м о ю українська. Українську культуру треба використати для того, щоби зробити з неї пролетарське знаряддя".

З того ясно, чому нема дерусифікації, а тільки українізація України і до того українізація чисто формальна. Та тут слід завважати, що побіч формальної українізації пролетаріяту, урядництва і самої комуністичної партії (КПбУ), яку проводить офіціяльно партія і радянська влада, є на Україні ще інша українізація, яка далеко перега яє ту формальну українізацію. Маю на думці українізацію передовсім українських селянських мас в на-

ІВ. НІМЧУК.

Українські козаки під Віднем 1683. р.

Вже в найдавніших часах нашого державного історичного життя можна прослідити взаємини і звязки українського народу з Заходом, особливож з німецьким світом. З принаттям християнства взаємини старої Київської Держави з Заходом очевидно зросли, щоб згадати тут тільки цілі ватаги купців з Німеччини (передовсім з Регенсбургу), що мандрували через Австрію або Чехію до Києва, осередку тодішньої торговлі з Царгородом. За купцями йшли в Київ популярні в Регенсбургу монахи, т. зв. Шотти, що відправляли для них богослуження. Одначе найважніший звязок із німецьким світом удержували з природи річи володарі Галицько-Волинської або Володимирської Держави, що з малих початків виросла в кінцем XII. ст. до великої сили і значіння. Про такі звязки богато натяків і згадок у нашій старій літописи.

Помітніші взаємини з Австрією мала вже галицька династія Ростиславичів, а саме з династією Бабенберґів, які резидували спершу в Мельку, звідки перенесли свою столицю до Відня, що був після римських часів славянською оселею. І так в давніх літописах можна прослідити звязки між галицьким князем Ярославом Осмомислом і австрійським Гайнріхом Язомірготтом, що зробив Відень містом і поклав основи під церкву св. Стефана. А галицько волинська династія Романовичів удержувала вже з Бабенбергами дуже живі взаємини. Найважнішою подією в тих обопільних взаєминах, їх завершенням, був шлюб Романа, сина галицького короля Данила, внука Романа Великого, з Гертрудою з Бабенберґів 1252 року.

В часі татарських нападів з хвилею упадку самостійности українських земель обопільні німецько-українські звязки значно ослабли. Одначе взаємини українців з Віднем не переривалися ніколи, хоч зміст і форма їх улягали з ходом часу ріжним змінам, в залежности від того, які переходи переживала українська земля з одного, Австрія з другого боку. Всеж таки наддунайська столиця, що з малої оселі виростала поволи на столицю великої імперії, притягала до себе увагу давніх українців не менше, як притягає її сьогодні, хоч вона тепер тільки велика столиця маленької републики. Очевидно — й події на землях українських відбивалися живим відгомоном в такім важнім центрі культурного, політичного й економічного життя, яким був завсіди Відень.

Так знаємо, що Хмельниччина і звязані з нею події викликали величезне заінтересування Україною, її народом, устроєм, її військом, як в цілому тодішньому політичному европейському світі, так і у Відні. Тут, як і в инших містах, продавано навіть спеціяльні портрети Хмельницького, що їх видав відомий у ті часи гравер і картограф Гійтон Гондіюс або Гондт, голяндець з роду, який мав свою майстерню в Данцігу і гравюрував м. и. відому карту України Боплянa.*)

Але тревалішими буквами записалася участь українців в історії Відня в часі другої його облоги Турками 1683 р. Бо до увільнення Відня від Турків причинилися й українські козаки, що були в армії польського короля Яна Собіського, причинився в значній мірі й український православний шляхтич з Самбірщини Юрій Кульчицький, якого геройська, повна посвяти діяльність і заслуги для Відня в тому часі вимагалиб окремого, ширшого обговорення.

Щож до участи козаків у віденській виправі 1683 р., то вона представляється так:

Собіський старався дуже сформувати більші козацькі відділи на свою виправу під Відень, та цей вербунок ішов поволи, бо польські пани не пускали своїх підданих, а з російського боку роблено також ріжні труднощі. Тому козацькі сотні, що прийшли на відсіч Відня, були нечисленні, але треба підчеркнути, що Собіський ніяк не важився вдарити на Турків до приходу отсих ad hoc сформованих козацьких добровольців.

Ті українські козацькі відділи були під Віднем під командою Гоголя, Апостола й ин., а традиція каже, що був тут тоді і славний козацький полковник Семен Палій. Головна служба козаків під Віднем полягала в тому, що вони очищували сумежні Відневі ліси від непевного елементу, ловили шпіонів, засягали язика і т. д.

У свиті Собіського був і тодішній львівський православний епископ Иосиф Шумлянський. Його взяв із собою польський король, як подає д-р Щурат у статті п. з. „Патріярх віденських каварників" (Календар-Альманах „Кривавого Року" стор. 106), для запевнення собі впливу на козацтво. Той-же Шумлянський був під Віднем ранений, про що свідчить напис на тій турецькій кулі, яка його зранила дня 12. вересня 1683 р. Вона завішена на памятку перед іконою теребовельської Богородиці в катедральному храмі святого Юрія у Львові.

Участь українських козаків у самім визволенні Відня від турецької облоги зводилася до того, що вони разом з польською кінницею вдарили в неділю дня 12. вересня від сторони Дорнбаху й Гернальсу на Турків, що були укріплені на передмісті Найбау (Neubau). На височині Ст. Ульрих (St. Ulrich), де був головний табор і шатра великого везира Кара Мустафи, розбили вони з нечуваною відвагою приступом головні турецькі сили і гнали за втікаючими аж до Швехату.

*) Ілько Борщак: Европа й Україна в минулому. Календар „Просвіта" на рік 1925. Львів стор. 1[illegible]

скрізь національному розумінні. Ця, так сказатиб, духова українізація росте незвичайно швидким темпом, вона проривається і в ряди партії. Цеж не дурниця, коли член партії Хвильовий написав літом 1926 р. таке:

„Українське суспільство зміцнівши, не помириться зі своїм фактично, коли не де юре, декретовачим гегемоном, російським конкурентом“.

Цю другу українізацію звуть самі комуністи стихійною. Того несимпатичного для них терміну ужили вони навіть в офіціяльних тезах найвищого партійного ареопагу про українізацію в червні 1926 р.

„Навпаки — говориться в VI. точці тих тез — саме тепер більше ніж колись, від партії вимагається прискорення загального темпу українізації, о п а н о в а н н я п р о ц е с о м у к р а ї н і з а ц і ї, що **стихійно** зростає“.

Таким чином формальна українізація мусить доганяти ту фактичну, стихійну українізацію, що має свої окремі національні аспірації, цілком суперечні зі завданнями та остаточними цілями більшовиків. Коли для тих останніх українізація а вслід за тим українська культура, це засіб, знаряддя, то для стихії це самоціль. Страшна для більшовиків ця стихія, а сама національна проблема на Україні дуже небезпечна зброя, коли Затонський зважився говорити про неї до комсомольців аж ось якими словами:

„Тут на Україні, клясові питання переплітаються з національними, тому це може привести до того, що наша молодь піде шляхом відродження націоналізму з його романтикою, якої їй зараз бракує. Буржуазія живе, вона росте в звязку зі суперечностями непи, і вона радо ухопиться за кождого, хто захитався. За нею — европейська культура з одного боку й з другого — за нею романтика національного ренесансу“.

Словом паніка в комуністичному таборі. І треба признати, що слушна. Коли з одного боку секретар КП(б)У Каганович перестерігає всіх не розуміючих ваги українізації перед такою сумною перспективою як та, що

„этот процес может повернуться против нас“,

то Гринько заклинає всіх комуністів на Україні, щоби

„всіма своїми можливостями, всім своїм авторитетом стати в центрі і на чолі творчого культурного будівництва в українських формах“.

Та найясніше і найкраще ставить справу таки Затонський, коли каже:

„Українізація не є просто принципіяльною засадою, а українізація це є активний процес, в якому стоїть питання так само, як у неп-і — хто кого, чи стихія вирветься з нашого керовництва й нас затопить, чи навпаки, осідлаємо, сядемо верхи на стихію й керуючи нею, війдемо в соціялізм“.

III.

Чи комуністи зайдуть своєю національною політикою якраз у соціялізм, цього ми передбачити не можемо так же як і вони. На всякий випадок національна проблема — це для них, як вони самі кажуть, дуже небезпечна справа. Бо її практичне вирішування чи невирішування дає стількиж запоруки на побіду комунізму що й на його провал. Одначе не зважаючи на те збивають вони з національної політики великий пропагандивний капітал. Український національний табор тягне з тієї політики комуністів теж не малі користи для себе. Своїм ясним і прямим ставленням української національної проблеми в міжнародньому розумінні комуністи причиняються до скріплювання почуття національної єдности в українському народі на всіх його територіях. Для прикладу вистарчить зазначити, що на Закарпаттю комуністична партія перша між тамошніми партіями поставила українську справу ясно і прямолінійно. Для неї рішена і національна приналежність закарпатських українців і їх літературна мова, а тим самим і національна політика. Те саме явище ми заобсервовуємо у Румунії, особливо в Бесарабії, те саме добачуємо навіть у деяких бувших москвофільських лівих колах Сх. Галичини.

В боротьбі з комуністичною агресивною політикою гартується, консолідується та внутрішньо регенерується весь український національний табор поза межами Радянської України. Це явище в нашому житті наскрізь позитивне.

Зновже в межах самої Радянської України творяться без сумніву цілком нові цінности національної української психіки. Там кується непроминаюча воля нації до самобуття. Вона могутніє з дня на день, що наглядно доказують вгорі наведені свідоцтва самих комуністів.

Думаю, що не переборщу, коли зважусь ствердити, що там поза Збручем національно ми гартуємося далеко більше ніж тут. Бож це гартування відбувається в активно-творчому процесі протиставлення націоналізму інтернаціоналізмові. Цей процес проходить у формі боротьби, що проявляється подекуди вправді тільки динамікою відрухів, рефлексів, але переважно свідомо і саме тому він творчий. Бо всяка боротьба, а тим більше боротьба двох світоглядів, двох наскрізь суперечних ідеольогій, мусить заключати в собі елементи творчости, а що найменше елементи значної творчої ініціятиви.

Коли це останнє явище є незвичайно додатнім для нас, то тим самим воно відємне для більшовиків. І це власне те джерело трагізму в цілій політиці комуністів-більшовиків. Та вони безсильні, щоби цього трагізму позбутися. Вони ступають великими кроками по всіх шляхах, а ті перехрещуються дуже часто і на всіх перехрестях зводять комуністи завзяту внутрішню, орієнтаційну боротьбу. Куди не ступлять то не певні чи дійдуть до цілі. Та саме тутже побіч трагізму її непевности заразже безпосередньо простягається велика непроглядна ділянка ризика, а та дає їм розмах, приємність боротьби і насолоду віри в побіду. Вони фанатики! Та своїм фанатизмом і фанатичною безоглядністю розбуджують такі самі прояви життєвої боротьби у своїх противників. Твориться два світи, що скорше чи пізніше зведуть зі собою рішаючий, смертельний бій, бо вони себе взаїмно виключають і паралельно зі собою жити довго не зможуть.

В. Мудрий.

навіть до Литави (Leitha). Головні воєнні трофеї і найвартніша добича впали очевидно в їх руки (чудове шатро великого везиря, величезні дорогоцінности, золоті скрині з грішми для виплати війську, цілий гарем і т. д.).

Та не тільки під самим Віднем допомогли козаки розбити Турків. Вони зашахували їх і з иншого боку — таки в їх власній хаті. А саме Собіський, щоб видобути якнайбільшу користь з козаків для свого підприємства, признав їх перед своєю виправою військом козацьким і передав провід над ними Куницькому з титулом гетьмана; він обіцяв їм добру платню і вказав на Молдавію і буджацькі степи, з яких вийшли Татари під Відень, як на місця легкої добичі. Одначе виправа Куницького не повелася, за що він сам переплатив головою, бо козаки його стратили**). Алеж всеж таки ця виправа вязала Туркам руки, відтягаючи значні їх сили від походу на Відень.

У Відні заховалося дуже богато памяток і всяких слідів у назвах улиць, площ, памятників, памяткових таблиць і т. п. з часу й на спомин другої облоги Відня з 1683 р. Так є тут дуже гарний парк, т. зв. Türkenschanzpark, на місці, де були турецькі шанці. На горі Каленберг є лат. церква, що в ній, як і в окремій каплиці, в якій Собіський перед самим виступом слухав Служби Божої і причащався, є повно ріжних памяток на спомин того часу, між ин. ціла низка образів з написом: Joannes Sobieski, rex Poloniae, dux Ucrainae. Дальше є у Відні улиця і площа Собіського, а в церкві св. Стефана зараз від лівого входу є (ріжно оцінюваний) памятник величезних розмірів, на якому зображені всі ті визначні особи, що причинилися до оборони Відня: граф Рідіґер фон Штаремберг на коні, як головний переможець, а з боків посадник міста Лібенберг і епископ граф Кольоніч; вище приміщені статуї союзників: Собіського, курфірста Макса Емануїла Баварського, Карла V. фон Льотрінґен і курфірста Йогана Георга Саксонського; високо вгорі Мадонна, перед нею клячить цісар Леопольд I. і папа Інокентій XI. Памятник цей виконано після проєкту скульптора Едмунда Гельмера; він має форму барокового вівтаря, архітектура його з червоного, статуї з білого мармору.

Трівалу й цінну памятку з того часу маємо й ми, Українці. Це вірша учасника віденської виправи, еп. Шумлянського, в якій та виправа оспівана. Вірша та плястично змальовує подвиги короля Собіського і його війська в боях з Турками, а звертається проти гетьмана Івана Самойловича, „що заказав християном пойти бити бісурманов“. Вірша відзначається гарною українською мовою і в ній приходить двічи слово: Україна.

**) Stefan Kaczała: Polityka Polaków względem Rusi. Львів, 1879. стор. 191—192.

„Діти Шемета“.

(Спомини з перед 30 літ.)

У нас є безмірно богато песимістів, що вічно плачуть і нарікають, що на все дивляться крізь чорні окуляри й в одно крячуть: Ми пропали, ми гинемо, нас із кісточками зїдять. Нема нічого гіршого над таких людей — це наша єгипетська язва. Замість підносити громадянство на дусі, замість підбадьорювати його — тільки, знай, співають похоронної. Не люблю я таких чорновидів. Не тільки тому, що вони сіють зневіру та в дійсно тяжких часах нашого лихоліття замість закликати до завзяття підточують громадську силу й тим грають на руку ворогові. Бо якби навіть і булаб рація на їх боці, не вільно „в рідну хату вносити роздор“, не вільно ширити заколот, захитувати віру в остаточну перемогу!

Бож і в найгірших часах мусимо „contra spem sperare“, проти рожна перти, проти хвиль плисти, а кожний, хто підточуватиме це завзяття, є суспільним злочинцем, „ворогом народу“. — Але взявши річ з історичної перспективи — й рації ніякої цим нашим песимістам не можна признати. Справді бо, огляньмося трохи позад себе й придивімося: чим ми були й чим стали, й побачимо, що ніякому песимізмові у нас нема місця. Побачимо, що ми — як нація — не тільки не подаємося назад, а навпаки, стомилевими кроками поступаємо наперед. Чи глянемо ми по Галичині, чи зазирнемо за Карпати, у колишню мадярську займанщину, чи кинемо оком на Радянську Україну — скрізь сконстатуємо зріст національного духа. „Він живе, він ще не вмер“ — хочеться промовити словами Франкового гимну. Голос його чути скрізь і нема вже в світі сили, щоб в бігу його спинила! Оглядаючися на яких 25—30 літ назад, кажу це з повною свідомістю: так, ми йдемо вгору, а не вниз!

Я пригадую собі свої гімназіяльні часи в глухому повітовому місті на Україні. Що нас тоді — так званих „свідомих українців“ було — малий гурток! На цілу Полтавщину — було яких три громадки нас: в гімназіях лубенській та прилуцькій і в духовній семінарії у Полтаві. Позатим пара „культурних одиниць“ зпоміж старшого громадянства, яких можна було почислити на пальцях одної руки. Український національний рух на Великій Україні у 90-их роках мин. століття, коли я був у гімназії, щойно підносився з упадку, завданого відомим царським указом 1876 р. Починався з незначних гуртків по гімназіях та університетах.

Коли я кінчав гімназію (в 1898 р.), наша тайна гімназіяльна громада, в якій гуртувалися ученики і учениці з вищих кляс (від 5-ої до 8-ої), налічувала всього яких 30 осіб — і то з них тільки хіба 2/3 було так зв. „свідомих українців“. Книжок українських тоді було як кіт наплакав. Старі видання 60—70 рр. були вже й тоді бібліографічною рідкістю, нових — уряд не пускав. Навіть української белетристики годі було дістати поза обчухраним цензурою „Кобзарем“ та творами Котляревського. Марко Вовчок, Куліш, Нечуй, Мирний, то що — були майже незнані. Аж у 900-их роках почало наново передруковувати їх твори видавництво „Вік“...

Що то коштувало нас труду здобути якесь старе легальне українське видання, — теперішнє покоління навіть уявити собі не може. Десь-не десь, бувало, прослизне до нас якесь відокремлене число львівської „Зорі“, привезене старшими товаришами, що покінчили гімназію, з Київа. В 7-ій клясі почали ми, ризикуючи цілою своєю карієрою, передплачувати Франкове „Життя і Слово“, в ковертах, на тонкім папері. Та й то половина числа доходила, друга ні. Часом із Київа передавали відгектографований примірник якоїсь визначнішої статті з „Життя і Слова“. Головними пропагаторами українства майже на цілу Полтавщину були за моїх гімназіяльних часів покійний Микола Міхновський, що мав яко прилучанин під своїм впливом прилуцьку гімназію, та Володимир Шемет — лубенець — лубенську. Міхновський — тоді вже адвокат — впливав на нас посередно, найбільше через покійного лікаря Василя Совачова, що скінчив прилуцьку гімназію, як я був у 5-ій клясі, і яко студент київського університету тримав звязок із нашою гімназіяльною громадою. Рівночасно на лубенську громаду впливав Вол. Шемет, тоді студент петербурзького унів. Обидва були завзяті й гарячі націоналісти, що інакше не говорили, як по українськи. Очевидно старше громадянство вважало їх диваками, фантастами. Але ці „фантасти“ двигнули українську справу далеко вперед. Вплив їх на гімназіяльну молодь був величезний. Не дурно молодих адептів українства у Лубнях місцеве громадянство інакше не називало, як „дѣти Шемета“. І дійсно — лубенці завдячують свою свідомість саме Шеметові, як ми, прилучане, Міхновському й Совачову. Та в 8-ій гімназіяльній ми — прилучане й лубенці — вже навязали зносини між собою, обмінювалися делєгатами, інформувалися взаїмно про те, як стоїть справа, і таким чином вплив Шемета сягає і поза Лубні. Зробившися студентами університету, ми, лівобережці, щебільше перезнайомилися із собою, та й краще пізнали своїх провідників. Та й самі вже ставали пропаґандистами свідомого українства. Незадовго наші кадри були такі сильні духом і числом, що ми зважилися вже обєднатися в партію — першу політичну у нас партію — Р. У. П. З неї головно й вийшли або через неї перейшли всі діячі українського руху нашого покоління.

Мало тоді нас іще було, але ми були міцні вірою в слушність нашої української справи, готові були за цю справу, як то кажуть, в огонь і воду, себто в тюрму й на заслання. Ми вірили, що побіда буде таки на нашому боці, але що ця побіда

прийде так швидко, не могли й помислити. І от тепер, оглядаючися назад і порівнуючи те, що було, з тим, що настало, я просто віри не йму: звідкіляж це все взялося в такому швидкому часі! Кожний із нас звязував побіду українства з упадком царизму, кожний вірив, що доживе цього упадку, але всеж таки мабуть нікому з нас і не снилося, що аж у такій мірі сповняться наші сподівання. Колись булаб для нас великою втіхою—одна якась українська школа, нпр. імени Котляревського у Полтаві чи Грушевського-батька у Києві. Тепер маємо не тільки народні й середні та високі школи, але навіть свою Академію Наук! Колись мріяли про бодай малесеньке українське видавництво — тепер і книжки й газети друкуються великими тисячами. Колись в глибині душі й невеличкими полекшами для українського руху булиб вдоволені, — тепер сягнули аж по свою власну державу. Нехай не вдержали її, нехай лише фікція державности є над Гнилою Лопанию й Нетечею (Харківські річки), але якаж всеж таки неймовірно кольосальна ріжниця від часу реакції Олександра III. і Миколи II., коли найменші прояви вільного духа були лише „безсмысленными мечтаніями", „дурними мріями", — який величезний крок уперед! Протягом одного покоління—зміни докорінні, просто нечувані! З несвідомої етнографічної маси, що майже не знала свого імени, з невеличких гуртків „свідомих українців" — ми протягом чвертьстоліття зробилися політичною нацією, що має живі політичні аспірації, свідома своєї остаточної національної мети — й стоїть напередодні її осягнення.

25—30 літ тому сміялися з нас „общероси", що цілу, мовляв, вашу українську літературу можна взяти під паху, а ми за дідом Кониським відповідали їм: і в шафу її не вбереш. А тепер — який розріст її і то на всіх полях! Колись тішилися ми якоюсь аматорською виставою, — що її бодай раз у рік пощастило зробити, — тепер маємо власні державні театри — драму й оперу! Колись всі ми були наче гайна євангельська комуна, єднаючися в аморфній українській „громаді", а тепер ми — члени ріжних партій. Колись ми були в масі — малороси за Збручем, або русини — тут, а тепер ми по всій широкій українській землі свідомі свого імени... Ні! Не падати нам на дусі, а рости, з минулого набираючи певности своєї сили й своєї остаточної побіди. Ще недавно ми не істнували політично. Були в політичній летаргії. Тепер камінь від гробу нашого відсунений і вже ніякі сили не покладуть у могилу розбуджений український народ.

З „дітей Шемета" виросли ми в політичну націю.

Дм. Дорошенко.

З комісії для закордонних справ.

Промова пос. Павла Васильчука.

Варшава, 5. січня 1927.

Соймова комісія закордонних справ на нинішньому засіданні приступила до дискусії над експозе мін. закордонних справ Залєського.

Перший промовляв пос. Стронський (ХН) який між іншим заявився за заключенням договорів із СРСР. і всіми сусідами задля забезпеки кордонів Польщі та висловив погляд, що Литва є знаряддям у руках СРСР. або Німеччини. Пос. Недзялковський (ППС) каже, що роля Ради Ліги Націй зменшується, а це є шкідливе для Польщі. В інтересі Польщі є скріплення діяльности Ліги. Польща має вигляди вдержатися на нинішньому рівені політичних впливів, а навіть збільшити їх, але мусить скріпити демократичний устрій і основно змінити національну політику. Пос. Сейда (ЗЛН) сконстатував, що експозе мін. Залєського не дало відповіди на питання, які безпокоять польську суспільність.

Пос. Павло Васильчук (Український Клюб), між иншим заявив: Панове говорите про уклад державних сил надто поверховно, не узгляднюєте богато ферментів. Одним із тих ферментів є українське питання, котре рішаючо вплине на розвиток подій у Східній Европі. Питання це мусить ся полагодити згідно з змаганнями українського народу до незалежности. Політичний хист міністрів повинен зміряти до того, щоби той процес відбувся мирним шляхом. Одначе це вимагає творчої думки в політиці. Польща досі була знаряддям у руках більших держав. Протести проти того зявлялися на комісії вже від довшого часу. Перелім під тим оглядом є у настроях, але нема його ще в уряді. Держава мусить тут дійти до того самого переконання, до котрого вже і ви, панове, доходите, що західна політика звязана є тісно з політикою супроти Сходу. Ми мир розуміємо інакше, як панове, для яких мир є лише справою вдержання дотеперішніх кордонів і то шляхом мілітарист. тенденцій, бож кожний бачить, що Польща, стиснена між двома державами, сильнішими чисельно, не видержить того напору. Одначе нема творчого духа в польській політиці і симпатії давно від Польщі відвернулися. Панове глядите з жахом в будуччину, а передовсім замітне воно було в промові пос. Сейди та в промові пос. Недзялковського, який потішав себе формулками поглядів своєї партії. Треба приглянутися ближче змінам, які заходять в Українській Радянській Республиці. Процес українізації йде там тепер дуже скоро. Творяться там речі, які вас, панове, можуть заскочити. Польща мала „złoty róg" на руїнах царської Росії, але втратила його, бо свої творчі змагання звернула деінде. Нема мира без полагоди українського питання. Польські міністри ігнорують це, а міністр закорд. справ спокійно дивиться на те, що премієр назвав Українців Русинами, що міністр освіти відмовляє їм шкільництва, а міністр внутрішніх справ не легалізує їм культурних інституцій.

Після п. Васильчука промовляло ще кількох послів. На цьому дискусію вичерпано і засідання замкнено.

Положення на Литві.

З теперішнього уряду, що обняв державну керму після перевороту, невдоволені військові круги. Є чутки, що ці круги прямують до того, щоб захопити владу в свої руки. З тихже військових кругів виходять щораз рішучіші домагання в напрямі радикальнішої програми у внутрішній і зовнішній політиці.

Творення нім. уряду.

Берлін, 5. січня 1927.

Бюро Вольфа повідомляє з поінформованих кол, що місію утворення кабінету през. Гінденбург поручить др. Курціюсові, міністрові господарства. Курціюс є тепер у Візбадені.

За приналежність до української повстанчої організації.

Володимир Вол., 5. I. 1927.

В процесі проти 151 обвинувачених за приналежність до української повстанчої (комуністичної) організації промовляли дальші оборонці, а потім виголошували ще короткі промови (останнє слово) головні підсудимі. На тому розправу замкнено. Присуд буде оголошений коло 10. січня ц. р. Докладне звідомлення подамо по святах.

Різдвяна всячина.

Різдво у Парижі. Воно ні трохи неподібне до нашого. Париж має занадто космополітичний характер і коли святкує що справді, то на вулиці, отже свято родинного скупченого гуртка за столом перемінюється там у новорічну забаву. Ялинки є лише сям-там про око людське; і горіючі свічки також; коляду заступає легенька весела пісенька. Річ ясна: не дома. Ресторани, театри, „мюзік-галі", кабарети розкуплені на тиждень уперед. Кожний стіл ресторану замовлений знайомими, приятелями, гуртками, цілими товариствами, щоби льокаль подобав на бочку з оселедцями. Все, чого люди ждуть цього вечора найбільше: дарунки — на першім місці. Тиждень наперед усі придумують щось небувалого, оригінального, так само як цирк сензаційну програму, яка має здивувати, оглушити і приголомшити. Богачі шанують звичай (зовсім нехристіянський!) і дбають, щоби на Різдвяну вечерю був на столі бажант, індик; бідні, щоби на місці бажанта також їх традиційні ласощі: „кровава кишка", яка в Парижі є вузенька, ніжненька, легенька, призначена як вступ до вина, а не пива. Хочете провести різдвяний вечір у Парижі як великий пан або волоцюга, можете вибирати. Це тільки справа ціни: який льокаль вибираєте і чи фрак, чи старе вбрання. Та де будете краще бавитись: у кабаретовім шиночку, чи в першорядній каварні — наперед не відгадаєте. Французи — ощадний народ. Передріздвяні виставки дають змогу навіть найбіднішим купити цяцьку, яка світить за 100 франків, а коштує 10. Французькі діти не забули донині старого звичаю ставити на ніч перед комином свої черевики, де нічю має „Св. Отець Різдво" прийти і покласти туди щось гарного. А старші йдуть тоді з хати святкувати. І навіть ті, що не мають за що і не мають куди — коли пройдуться по вулицях, відчують виїмковий настрій веселости та безжурности. Бо парижани невичерпані у вигадках „новостей". Навіть старої ялинки не лишать. На виставках паризьких крамниць появились ялинки... ріжних кольорів: блакитні, фіолетні, жовті, червоні. Мов жіночі перуки. Зелений колір знудився модерним великоміським людям навіть на деревах, які не можуть щороку цвісти в иншім колірі як мода. Ясно, що цей новий мальований винахід подобається тільки тим, які не уявляють собі нпр. жіночої краси без шмінки та ружу, себто без фальшування природи мистецтвом. Може в цьому винаході ще й інша причина: Париж не хоче позбуватись своїх незчисленних ялиць, які має довкола і мабуть йому дешевше „зробити" 100.000 ялинок і помалювати, ніж спровадити готові.

Англійське Різдво. Англійське, а не льондонське. Бо коли париське Різдво зовсім неподібне до Різдва у всій Франції, бо воно своєрідне, єдине в своїм роді, незвязане з ніякими традиціями, Англійці придержуються традицій з античною совістю, без огляду на те, що є мешканцями 6-міліонової столиці, чи 6-тисячного села. Хоча які ріжні святошні традиції залякують в Англії. Школі чи зав. пентрааль

вій Англії, всі мешканці британського острову зачиняються на цей день у своїй хаті і зберігають усі звичаї традиційного свята. Нема в них на вечерю борщу ні пиріжків з капустою, лише індик, а замість куті — необхідний „племпудінґ". Щось у роді нашого „перекладанця", чи дуже збитого торта, який має те спільне з кутею, що може лежати в шлунку не день-два, а цілий тиждень, такий нестравний. Правда: є пудінґ і пудінґ, але яку ролю він відгриває в різдвяній традиції, чи пак: яку ролю відгриває традиція в англійців, можна уявити собі з такої свіжої події. Англійське товариство „Британської імперії" в Льондоні рішило, що на Різдво треба королеві Джоржеві зробити дарунок з „племпудінґа". Король згодився, але під умовою, що всі приправи в ньому (у пудінґові, а не в королеві!) будуть з ріжних частин британської імперії. Вибрали комітет з представниками домінїй і склали пудінґ: з канадійської муки, південно-африканських родзинків, австралійського цинамону, індійського коріння, англійських яєць і шотляндського сала. (Добрій господині вистарчить це замість „припису"). Цю дорогоцінну страву переслали королівській родині до місцевости Сендрінгем, де вона поїхала на свята. Один член комітету поставив навіть внесок, щоби по всій британській імперії повідомити підданих радієм про момент, коли король засяде до пудінгу, щоби одночасно з ним їли всі піддані. Його внесок упав лише тому, що мешканці південної Африки або Австралії мусіли би вставати до пудінгу в дуже невідповідну пору. Як виглядає Різдвяний вечір в Англії, можна дещо уявити собі з листу відомого англійського письменника Стефан Лікока, який з нагоди цих свят відповів одній своїй знайомій так: З великою прикрістю мушу відмовити вашим чемним запросинам. Не сумніваюсь, що ви бажаєте мені добра, а все-ж, на мою думку, я не повинен розвівати ваших мрій. Щоби ви мене зрозуміли, даю такі пояснення: У моїм віці, не в першій молодости, для мене, на жаль, неможливо брати участь у необхіднім захопленні цього вечора і в діточих забавах. А такі забави складаються у нас на головну програму різдвяного свята. Я все ще подивляю гру в „піжмурки" і „хованку", але коли мені завяжуть очі хустиною, а якийсь міцний 10-літній хлопчище гепне мене по плечах і ще безсоромно питається, чи знаю: хто це? тоді я, всупереч найкращій своїй волі, не в силі здушити в собі почувань помсти. Також не відчуваю приємности, коли мене бють якоюсь миткою і вмовляють у мене, що я ведмідь, який мусить лазити на чотирьох по кімнаті, навіть коли ця дуже дотепна забава стає ще цікавішою, коли на землі повно пороху і голок з ялинки. Пишете мені, що одна ваша незамужня тітка має навіть звернутись до мене з проханням, щоби я поміг їй розважати гостей. Як вам відомо, я не маю приємности знати вашої тітки особисто, але догадуюсь з певністю, що вона має намір зааранжувати якісь товариські забави. В одній з таких забав вона попрохає мене назвати їй ріку в Азії, яка починається на З. А що я такої ріки не знаю, то буду мусіти дати за це фант, а потім викупити його за поцілунок. Такі забави, дорога пані, потрібують більше спостерігаючого хисту, ніж я маю".

Різдво в Ню-Йорку. Там це „поганська" забава на зразок паризької, з виїмкою того, в чому американці не в силі наслідувати французів: легкости та гумору, хисту у пропорціях. Ню-Йорк перевищає всі пропорції. Його вулиці так ревуть, що ті нечислені чужинці, які ще не в силі звикнути до способу американського життя і святкувати Різдво у тиші, в себе в хаті, не мають поняття, який це „бізнес". На першім місці цього свята: долярі. Одна ню-йорська вулиця Уолстріт виплатила цього року своїм служачим у формі різдвяного дарунку 35 мілїонів долярів! І ми вже тут знаємо про це. Ню-йорські мілїонерки ломлять собі голову над тим, чим би приголомшити своїх знайомих; одні спроваджують на дарунки найдорожших песиків і малих живих крокодилів, золоті риби з цілим басейном; інші вважають „добрим тоном" (і це ще одинока користь!) узяти в свою опіку півсотки невідомих нуждарів і переслати їм чеком гроші на закуплення ялинки для своїх бідних діточок. Та що роблять ті, які не мають грубих долярів? Тому, що всі повинні вибрати собі щось із тисячних виставок „5-ої Евні", найшовся в тім щасливім краю ще один бізнесмен містер Уолворт, який придумав своєрідний різдвяний бізнес. Він вибудував 52 поверхового хмародера і зорганізував у ньому крамницю, де все, що є і що душа забагне можна купити за 5 центів або 10 центів. Це є одинокі ціни на всі предмети в тому чародійному базарі. Є це на скалю мілїонера ярмарочна буда, збудована з найкращого каменя і в найкращім комфорті. Що там можна дістати: шнурки перел, перстені, ковтки, скляні кулі, ріжні звірята на ялинку, ляльки, папері, тисячні дешеві забавки та цяцьки, перфуми, квіти, хустини, абажури на лямпи, посудина... Все це за 5 або 10 центів. І люди, що дивляться на це все, не в силі вийти з дива, як можна „задурно" давати такі чепурні річи і купують. А містер Уолворт, що має одну велику тайну свого підприємства, всміхається: він продає десять річей, на яких нічого не заробляє, і до яких може докладає, враховуючи це як гроші на рекляму, а зате на 100 предметах, розсиланих по 100.000 примірників по всіх кінцях Америки, заробляє по одному центові. З таких центів родиться мілїонер — і за такі центи американський бідний громадянин робить собі у казковій палаті Уолворта ілюзію, що рівний мілїонерам. Цього року Америка мала на Різдво ще одну велику розривку: всі старались роздобути заборонений алькоголь. Богачі платили за пляшку фантастичні суми, а бідні пили все, що було. У результаті офіціяльна статистика стверджує 200 кількадесять недужних і кілька трупів.

Рекорд Берліна. Берлін, що лежить між Парижем і Ню-Йорком, вибрав золоту середину. Всі паризькі та нюйорські різдвяні ідеї є нічим супроти такого одного факту берлінської статистики: на святий вечір узяло там шлюб 1000 пар! Це найсильніший доказ веселого свята.

Спільна рубрика. Різдвяна рубрика спільна для всіх країв це посвятошна статистика. Різдво скрізь має ще одну варварську рису: надмірне їдження. Свято радощів зміняється в свято шлунка, а два дні пізніше в — пригноблення, меланхолію. Навіть ті дами, що весь рік бережуть своєї краси і їдять як горобці, „щоби не втратити фіґури", або „дістати лінію", у цей вечір (є таких у нас у роші більше!) забувають свою добровільну дієту. Вже на другий день по святах лікарі та аптики видають копицями ті самі рецепти на менш-більше ті самі наслідки тої самої різдвяної причини: обжирства та пияцтва.

НОВИНКИ.

— Усім нашим передплатникам, співробітникам і прихильникам складає наша Редакція коротке та щире побажання: Веселих Свят!

— **Конфіската.** Вчорашнє число нашого часопису сконфісковано в шістьох місцях за передовицю „Відгуки отаманщини". Є це перша конфіската в цьому році.

— **Слівце про наш правопис.** Коли дехто з читачів запримітить, що ми від нового року завели деякі малі зміни в правописі, якого ми придержувались на протязі останнього року, то цьому ми повинні дати коротке роз'яснення. Як що року, так і тепер, хотіли би ми щораз більше наближуватись до одного загального українського правопису, над якого кодифікацією працює від довшого часу Всеукраїнська Академія Наук. Як відомо, Народній Комісаріят Освіти УСРР видав недавно проект українського правопису, на правах рукопису, який буде ще предметом дискусії. Здаємо собі ясно справу, що як довго галицькі фільольоґи не засують ясно своїх поглядів щодо розбіжних пунктів з проєктом комісії Комісаріяту Освіти в Харкові, ми будемо згодом приневолені приняти навіть ті правила, які незвичайно важко засвоїти нам з огляду на деякі нюанси ріжної вимови. Покищо приймаємо з новим роком кілька правил, які, на нашу скромну думку, можна завести без довшої дискусії, тому, що вони вже приняті всією українською пресою. Якщо хто буде вражений тим, як можна назви народів писати малою буквою, то повинен тямити одно: що в фільольоґії сентиментальні мотиви не мають великої доказової сили. Польські фільольоґи в цьому випадку: писання назв народів малою буквою також пішли за російськими, після довгої річевої дискусії. Навряд, чи англійці мають сильніші докази на оборону факту, що слово „Я" пишуть завсіди великою буквою.

— **Примхи температури.** Наші свята будуть подобати більш на март, як на січень, хоча дощ із снігом січе вже другий день. Тоді як в Еспанії від літ завсіди в тім часі було погідне небо, тепер там сніг і морози, а в нас: осіння негода. Ще вчора вранці сонце, немов пускало на нас весняні жарти, а нині... не знаєш, чи заки це чорнило висохне і перейде в друкарську фарбу, яка теж має висохнути, чи якийсь новий вітер не висушить усієї води, що назбиралася під ногами. Від такої погоди ще збільшиться епідемія „еспанки", яка на протязі останнього місяця гуляла як найбільша хуртовина. Ось статистика за цей місяць нездібних до праці та недужих: 1-го грудня — 162 осіб, 2-го — 144, 3-го — 158, 4-го — 87, 5-го — 114, 6-го — 146, 7-го — 230, 8-го — 92, 9-го — 148, 10-го — 106, 11-го — 271, 12 — 46, 13-го — 237, 14-го — 250, 15-го — 269, 16-го — 244, 17-го — 335, 18-го — 320, 19-го — 71, 20-го — 357, 21-го — 353, 22-го — 353, 23-го — 383, 24-го — 323, 25-го — 209, 26-го — 130, 27-го — 481, 28-го — 455, 29-го — 460, 30-го — 407, 31-го — 358. — Як на таке місто, то досить!

— **Гарний почин.** Одержуємо такого листа: Просимо ласкаво помістити слідуючий відгук на запит „Хто слідуючий?" в „Ділі" з дня 30. грудня 1926 ч. 290 в статті „Гарний почин". — Перестають курити на протязі від 2. січня до 30. червня 1927 та у звязку з тим складають місячно на „Рідну Школу" слідуючі студенти гірничої інженерії в Пшібрамі: Сеціньский Осип 15 Кч., Степанченко Вас. 15 Кч., Бакала Мих. 15 Кч., Івон Дм. 10 Кч. і Сіра Кузьма 10 Кч. за те, що не буде нюхати і дихати диму свого співмешканця, тов. Бакали — Рівночасно визивають товаришів: Андрейкова Михайла, Кіпецького Михайла, Тедятинського Володимира, Пастернака Северина, Лісковацького Льва, та т.т. інженірів: Гижого Дмитра, Смольницького Теофіля, Гаврилова Теодора, Костіва Василя і Короля Антона.

— **З протестантського руху в Галичині.** „Віра і Наука", протестантський місячник, що виходить в Коломиї під редакцією Володимира Федіва, заповідає в 12 ч. за грудень, що в новому році буде виходити як двотижневик. З того-ж числа довідуємося, що в днях 22—24. жовтня 1926 р. відбувся зїзд українських баптистів-євангеликів у Забірю, пов. Рава Руська. Там вибрано комітет у складі: В. Перетятко (голова), А. Чаплик (заступник голови), П. Олишко (секр.), Г. Домашовець (кас.), М. Лупик і Д. Урбан (члени з дорадчим голосом). На тому зїзді постановлено видавати журнал „Посланець Правди", що має появитися з початком січня 1927. Дальше довідуємося, що українські євангелики в Коломиї приступають до будови своєї церкви і заснували власну кредитову кооперативу „Євангельська каса". Зі статті „Проблєми української реформації" („Віра і Наука", ч. 12) виходить, що галицькі євангелики, зокрема ті, що ґрупуються біля „В. і Н.", уважаються „євангельськими християнами скрайного кальвіністичного типу" і виступають проти церковних обрядів дуже різко, називаючи їх „діточими забавками". Є й одно гумористичне місце в тій статті, де кажеться, що є „майже два мілїони українських євангеликів на Волині і в Галичині, що без нас поробились євангельськими християнами, відкинувши всякий обряд і повиносивши з хат образи", а крім того є ще, мовляв, „тисячі наших селян, що поробились євангеликами за нашою допомогою, які ніколи не вспоминались у нас якогось обряду". З того всього одно тільки вірне: завдяки великій матеріяльній допомозі чужих, нічим з нами незвязаних чинників поширюється у нас протестантський рух, що вносить у наші ряди замішання, розбрат і розвал. Ця матеріяльна допомога (тобто доляри з Америки) скусили вже неодного нашого чоловіка, як споміж селянства, так і споміж інтеліґенції, що пішов на службу протестантизму, хоч він у нас не має ніякого ґрунту і кермований є чужою рукою для далеких, чужих цілей. Цифра „два мілїони українських євангеликів на Волині і в Галичині" подана, розуміється, більше до відома і для вжитку тих чужинецьких хлібодавців, які вибрали собі саме українські землі для своїх протестантсько-реформістичних експериментів.

— **Нещасливі події.** Залізничий урядовець Мельник, посварившись з жінкою, випив отрути. Приготовив на столі два листи: до дирекції поліції та до краківської скарбової палати, з мотивом, що не може погодитись з жінкою. Жінка вияснила, що муж її ненормальний і був уже на Кульпаркові. — Улан Ковечко, програвши процес з мачухою, стрілив собі у живіт з розпуки у касарні і вмер негайно. — Невиразна історія є з пострілениям співробітника „Виязду Цодзєнного" (що перестав уже виходити) Крушинського, який бущім-то взявши в руки револьвер, по необережности зранив себе в живіт.

— **Темна хроніка.** Два польські молоді „діячі" Колесса і Тушковський загуляли в готелі „Жоржа" у веселім жіночім товаристві, а коли треба було платити запропонували платничому заждати до ранку, а вранці приготовились до відїзду і щойно перед фіякром виставили вексель. Виявилося, що вексель фальшивий. — Арештованих у звязку з ограбленням залізничої каси в Раві Руській звільнили. Таким робом за грабіжниками слід застиг. — В околиці Скалата поліція арештувала остатніми днями 10 бандитів, які нападали в околиці на проїзжих. — Арештували на чехословацькім кордоні двох вломників Шевчика та Данелевського, при яких найдено чимало ріжної валюти. Підозрівають, що вони брали участь у вломі до скарбівні дисконтового банку у Варшаві. — 6 тижнів вязниці дістала 19-літня сільська дівчина Сенька Щужин, яка ходила по крамницях і при тій нагоді крала хустини. — Звільнений залізничник Фаф, з Мшани Долішньої сидітиме 2 місяці за постійну крадіж кожухів.

— **Наша літературна хроніка.** Вийшов 15-ий том збірних творів В. Винниченка у Держ. Вид. України. У цьому самому видавництві вийшла збірка оповідань П. Панча „Бог богів" і І. Сенченка „Історія одної карієри". Відоме оповідання Коцюбинського „Фата морґана" перероблене на сцену К. Кошевським. У Держ. видавництві появились два нові драматичні твори „Вир" Стабового і „Перша кулін" Бедзика. У видавництві „Час" видали А. Лебідь і М. Рильський хрестоматію української літератури за останніх 25 літ. Держ. видавництво у Харкові видало одночасно також дві хрестоматії: прозаїчну М. Плевака і лірична О. Слісаренка. Також одну хрестоматію видав у Київі П. Атаманюк. — У 33-ім томі історично-фільольоґічного збірника Української Академії Наук у Київі вийшла незвичайно цінна критична студія академика В. Перетца про „Слово о полку Ігоревім". Є це збірник відчитів, які Перетц мав в університетах Київа, Ленінграду та Самари. Цей твір зверне на себе увагу вчених і поза межами України.

— **З кіна.** У кіні „Лев" починається чудова фільма „Володарка Ливану" з Арлетою Маршаль і Петровичем на підставі сензаційної повісти відомого письменника Пєра Бенуа.

НАДІСЛАНЕ.

За надіслане Редакція не відповідає.

Д-р Б. Аудерман

повернув

до Чорткова

і ординує головно в жіночих недугах і акушерії, також у внутрішних і діточих недугах.

1281 1—1

МЕШКАННЯ мачює солідно після найновіших взорів, найдешевше **фірма І. М. Ляйктера** знан. **Кляфтена**

1154 **Львів, Сикаська 12 А.** 3-10

Для ПТ. урядників догідні условя.

— **Звертається увагу** на оголошення в нинішнім числі фірми з обувою світової слави Дель-Ка.

— **Уживайте** тільки пасти до обуви **Елеґант О. Левицької і Ски,** Львів, Кордецького 51. 1220 7-7

— **Видавництво „Червона Калина“ пересилає своїм заступникам та всім своїм прихильникам і читачам щирі побажання „Веселих Свят“ та щасливого „Нового Року“. Зарівном просить вибачити всіх тих прихильників, які в послідних часі замовили календар „Червоної Калини“, що не могла їх вислати, бо весь наклад розійшовся.** 1273

— **Товариство торговельно-промислове кооператива „Союзний Базар“** у Львові вул. Руська 20 (в домі „Дністра“) призначило для: 1) „Рідної Школи“ 200 зол., 2) Комітету опіки над воєнними сиротами у Львові 150 зол., 3) Української Захоронки 100 зол., 4) Тов. інвалідів 50 зол. і зложило повищі суми в Тов. „Дістер“ на рахунки тих товариств. 1282 1—1

Бібліографія.

КНИЖКИ:

„УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ КОЛЯДКИ“ — видання II. Львів 1927. Редактор-видавець д-р Микола Вавричевич. 16 сторін великої вісімки.

Д. Антонович: ДМИТРО БЕЗПЕРЧИЙ (1825—1913). Видавництво української молоді. Прага 1926. Серія Майстрі українського мистецтва. Стор. 16 — 16°.

Богдан Лепкий: ОТ ТАК СОБІ — Оповідання. Львів-Київ 1926. Накладом „Червоної Калини“. Стор. 130 — 16°.

„КОРИСТИ І СПОСІБ УЖИВАННЯ ШТУЧНОЇ ВОЩИНИ“. Видання „Пасічницької Спілки“. Львів 1927. Стор. 32 — 16°.

ОПОВІСТКИ.

Незалежний Людовий Театр, Львів, Шашкевича 5 грає:

пятниця, дня 7. січня 1927 в 7-ій вечером „НЕВОЛЬНИК“ М. Кропивницького;

субота, дня 8. січня 1927 в 7-ій вечером „СВАТАННЯ НА ГОНЧАРІВЦІ“, оперета на 3 дії Гр. Квітки-Основяненка;

неділя, дня 9. січня 1927 о 3-ій по пол. „ЛЮНАТИК“ („Ніж моєї жінки“) фарса на 3 дії;

неділя, дня 9. січня 1927 в 7-ій вечером „ОЙ НЕ ХОДИ ГРИЦЮ“, народня драма на 5 дій М. Старицького.

Білети продає каса театру в день вистави від 10—12 перед пол. і від 4-ої попол. а в неділю від 2-ої попол.

Концерти Українського Національного Хору Д. Котка:

Пятниця 7. І. — Болшівці.
Субота 8. І. — Болшівці. 528 4—?
Неділя 9. І. — Журавно.
Понеділок 10. І. — Журавно.
Второк 11. І. — Журавно.

Звичайні загальні збори Українського Лікарського Товариства у Львові відбудуться в суботу, дня 22. січня ц. р. в льокали Товариства (Руська 3) о семій годині ввечері з отсим порядком дневним: 1) Відчитання протоколу з останних загальних зборів, 2) Звіт виділу й контрольної комісії, 3) Вибір нового виділу, 4) Зміна статута, 5) Внески й інтерпеляції. Отсим запрошує на збори всіх членів Виділ Товариства. 1209

Порядок Богослужень в першій міській церкві Успення Пр. Д. Марії в часі торжественного празника Різдва Христового в р. 1927. Дня 6. січня (24. грудня) Навечеріє Різдва Христового: о год. 8. рано царські часи, а опісля Служба Божа Василия В. з Вечірнею. Дня 7. січня (25. грудня) Різдво Господа нашого Ісуса Христа: о год. 5. рано Велике Повечеріє з Литією Утреня, о год. 6, 7, 8, 9 читані Служби Божі, о год. 10. рано торжественна Служба Божа співана св. Иоана Золотоустого, о год. 12. читана Служба Божа, о год. 4·30 Велика Вечірня, Акафист, Наука і Благальна пісня. Дня 8. січня (26. грудня) 2-гий день Різдва Хр. Собор Пр. Д. Марії. Дня 9. січня (27. грудня) 3-тий день Різдва Хр. св. ВМЧ. Стефана, як звичайно в неділю то є: о год. 6. рано Утреня, читані Служби Божі, о год. 10. співана Служба Божа і Наука, о год. 4. Вечірня, Акафист, Наука і Благальна пісня.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

ІДЕАЛЬНА ПАСТА до зубів **КРЕМ ПЕРЛОВИН** Ігнатович Львів. 956 37-?

ПАННОЧКА має укінчений III курс. сем. уміє шити, пошукує лекції. Зголошення до Адм. „Діла“ під „Пошукуюча посади“. 1249 2-2

ПАРОХІЯ на Поділлю, 6 клм. до міста середних. шкіл 3 клм. до станції, до заміни за парохію підгірську в добрім кліматі. Відомість: Грабовичева, Львів, Зелена 50. 1259 2—2

ФІЛЬВАРОЧОК 61 моргів подільської землі пшеничної з новими господарськими будинками в цілости або в части негайно, оказійно без посередництва на продаж. Озимина засіяна. За цілий комплекс 6500 долярів. Відомість Состинниця Евтахого Федоровича Монастириська. 1280 1—1

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

Адвокат

Д-р Михайло Терлецький

переніс свою канцелярію
1239 з Дрогобича 1—3
до Львова, вул. Бапеніх 12.

ЛІКАР

Д-р Микола Козіцький

1268 ординує 1—1
в ЖОВКВІ, при вул. Глинянській.

Д-р Фелікс Ган Спеціяліст недуг легінів, серця і жолудка **Львів, Городецька 46.** Телеф. 834 Пересвітлення Рентгеном. 1170 14-35

Спеціяліст венеричних і скірних недуг
Д-р І. Минц б. сек. від. і львів. шпит. орд. 8—9, 2—6. Тел. 48—01. В неділі 9—1. Львів, Асника 1 (ріг Панської). 1278 1—2

Адвокат

Д-р Іван Роґуцький

в Самборі

веде від 1.І. 1927 свою канцелярію при вул. Шайнохи ч. 5. (проти суду).

Найуспішнійшим средством усмиряючим
РЕВМАТИЗМ
ЛОМАННЯ, БІЛЬ ГОЛОВИ І ЗУБІВ
є випробований від 50 літ
і нагороджений медалями.
НЕРВОЛЬ Д-ра ФРАНЦОЗА
Хеміка і аптикаря в Тернополі
До набутя всюди
Бюро і головний склад висилков.
АПТИКА МІКОЛЯША
Львів.

Знана фірма **„ЙОЛЯНТА“** повідомляє отсим, що **поширила свою школу крою і шиття,** де приймає без перерви на вищі і нижчі курси — також приймає **всілякі роботи входячі в круг жіночого кравецтва.** Сташица 8. II. п. бічна Хорущини. 1741 2—4

Заробок для своїх людей

Куріть і жадайте тільки паперців
„КАЛИНА“
виробу української кооперативної фабрики **„Будучність“**
в Тернополі.
:: **Дешеві ціни.** ::

2% на Т-во Просвіта — Добірний товар

Приготовляєте **КОНЦЕРТИ?** Жадайте повного **„МУЗИЧНОГО КАТАЛЬОГУ“** який висилає за надісланням 1.— зол. в значках почтових **Книгарня Наук. Т-ва ім. Шевченка, Львів, Ринок 10.** 994 13—17

ІВАН ІГНАТОВИЧ
1875 рік заложення 1875
Як на долоні видно що
Ігнатовича мило
є найліпше
Жадайте всюди лише виробів Ігнатовича!

МЕБЛІ всякого рода поручає по найнизших цінах і на догідних условях **МАГАЗИН МЕБЛІВ**
Штайль і С-ка
Львів, Казимирівська ч. 28.
1092 Тел. 33—59. 5—5

Важне для Пань!

Жіночий фризієрський сальон

„ВІКТОРІЯ“

Ринок ч. 12 а.

Поручає: фризовання, чесання та стриження по найновішим зразкам моди, при конкуренційних цінах: стриження 80 гр.; миття голови та сушення електричними апаратами 1 зол.; ондулювання 1 зол.; манікюр 1 зол.; електричний масаж лиця 1 зол. Усування моршин, бородавок та волосся електрично на парижський спосіб. Спеціяльний перукарський відділ, — фарбування волосся.

Заведення остає під зарядом С. КУРЦА, кількалітнього управителя та власника першорядного фризієрського заведення у Відни, а від 1906 р. власника відомого фризієрського сальону у Львові, Руська 20 (дім „Дністра“).

Дякуючи за дотеперішнє ласкаве поперття ВП. української Клієнтелі, поручаюся на далі ласкавим згледам:

С. КУРЦ.

Львів, Руська 20. — Філія „Вікторія“, Ринок ч. 12 а.
1269 1-1

Конкурс

на місце референта середніх шкіл УПТ-ва розписується отсим до кінця січня ц. р. — Зголошуватися письменно до Головної Управи „Рідної Школи“ у Львові, Ринок ч. 10, II. пов.
1251 3—3

Ширіть наш часопис

На днях появиться накладом „Червоної Калини“
ГРІШНИК
нариси Василя Софронова.

З приводу ліквідації продає
ВИНА
ЛІКЕРИ
РУМИ
ПУНЧ
за безцін
Фридеріх Шляйхер
Львів, Пасаж Міколяша.

Подяка.

Впов. п. Іван Павлович зі Львова вул. Свентокшиська ч. 47. згодився в Лівчицях пов. жидачівського а іменно в тутешній церкві позолотили іконостас, два бічні престоли, проповідальницю, запрестольний образ, а кромі того вималювати пресвитерію і 6 образів. Працю свою виконав дуже солідно, бездоганно на повне вдоволення цілої громади. В повнім того слова значінню прикрасив своєю працею дім Божий, чим лишив гарну памятку свого знання для теперішніх і грядучих поколінь. Підписаний Комітет церковний складає п. Павловичеві щиру подяку, а працю його на згаданім полі з чистою совістю всім поручає. Руда, дня 30. серпня 1926 р. В. Скоробогатий парох, Іван Салдан, Тимко Вайда, Федь Драган члени Комітету.

„МОРСЬКЕ ОКО“

Львів, вул. Клементини Танської ч. 3.
(бічна Академічної)

ВИНА ПОРУЧАЄ НА СВЯТА **ВИНА**

УГОРСЬКІ:
- Гегеляй зол. 5·50
- Зеленяк „ 6·00
- Самороднер „ 6·50
- Токай Самород. „ 8·50

ІТАЛІЙСЬКІ:
- Сицилія Етна зол. 4·50
- Кампобельо „ 5·20
- Сиракуза червоне „ 4·50

- Марсаля зол. 7·00
- Вермут „Кора“ „ 7·00

ДАЛЬМАТСЬКІ:
- Блятіна черв. зол. 4·20
- Перла Адріятику „ 7·00

ФРАНЦУСЬКІ:
- Ґрав сіперієр зол. 5·50
- Барсак „ 6·50
- Сотерн „ 6·80

- О Сотерн зол. 7·50
- Ст. Естеф черв. „ 5·50
- Ст. Жюліен „ 6·00
- Шато Ляфіт черв. „ 6·50

ЕСПАНСЬКІ:
- Малаґа курац. зол. 10·00

КОНЯКІ ФРАНЦУСЬКІ:
- Мартель & Ком. зол. 32·00
- Анжієр Фрер „ 26·00

За фляшку 0·7 літри.

1—1 **ГОРІВКИ і ЛІКЕРИ**

Бачевського, Міколяша, Тарновського і Косецького по найнижчих цінах.

ЖИВЕЦЬКІ ПИВА

у фляшках „Здрій“ 60 сот., „Мартеві“ 70 сот., Портер зол. 1·—

Оригінальні Вальці Ганца і мотори Дизля

комплектні млинські урядження, також всілякі машини входячі в круг рільничого і хемічного промислу — доставляє

Машиновий відділ

Англо-Угорського Банку С. А. в Будапешті

Генеральне заступництво:

Львів, вул. Браєрівська ч. 5.

1275 по найдешевших цінах і догідних услівях. 1—2

ГІГІЄНІЧНЕ ТОАЛЕТОВЕ МИЛО

і мило для дітей після найлучших закордонних приписів

виробляє

ОКРУЖНА АПТИКА

Михайла Терлецького

:: ЛЬВІВ--РИНОК ::

1244 2—2

Набувати можна на складі у Львові, а також у всіх склепах Народної Торговлі по ціні 1·20 зол.

УКРАЇНСЬКА ЩАДНИЦЯ

в Перемишлі вул. Косцюшка ч. 5.

а) Приймає і виплачує **ЩАДНИЧІ ВКЛАДКИ**, так в **золотих** як і в **твердій валюті**, щоденно з виїмком неділь і українських свят. Платить від них 7—10% річно титулом відсотків. Вкладкові книжочки Української Щадниці мають **пупілярну обезпеку.** Вкладки можна складати в касі Товариства особисто або пересилати почт. чеками, переказами і грошевими листами.

б) Уділює **короткоречинцевих позичок** на догідних услівях. Всякі інформації і друки можна одержати в канцелярії інституції. Урядові години від 9—13

Експортова українська фірма

„РОДОГАН“ Львів, вулиця Оссолінських 6.

поручає готову і з метра

Конфекцію - Вовну - Взуття

Убрання вже від зол. 45·—, вовна від зол. 5·—. 1256a 2-4

Ілюстр. цінник висилаємо д а р о м.

ПАМЯТАЙТЕ, щоби закупити 92 21-48 **еол Муттера** фарбку до біля в порошку, бо є о 100% дешевшою і ліпшою від всіх пуделкових паст і порошкових.

Х. ПЕРЛЬМУТТЕР

Бюро фабрики: Львів, Сонячна 26.

Вальоризація заставних листів
ЗЕМЕЛЬНОГО БАНКУ ГІПОТЕЧНОГО,
спілки акц. у Львові.

На основі конверзійного пляну, затвердженого Міністерством Скарбу, 4½% Заставні Листи Земельного Банку Гіпотечного, зістали звальоризовані й будуть перестемпльовані як слідує:

Листи заставні видані в коронах:

Емітовані перед 1. серпня 1914 р.: корон 10.000 на зол. 643·15, к. 2.000 на зол. 128·62, к. 1.000 на зол. 64·31, к. 200 на зол. 12·86, к. 100 на зол. 6·43.

Емітовані від 1. серпня 1914 до кінця 1918 р.: корон 10.000 на зол. 305·50, к. 2.000 на зол. 61·10, к. 1.000 на зол. 30·55, к. 200 на зол. 6·10, к. 100 на зол. 3·05.

Емітовані в 1919 р.: корон 10.000 на зол. 43·64, к. 2.000 на зол. 8·72, к. 1.000 на зол. 4·36, к. 200 на 87 гр., к. 100 на 43 гр.

Листи заставні в марках на блянкетах коронових:

Емітовані в 1920 р.: марок 7.000 на зол. 7·12, мк. 1.400 на зол. 1·42, мк. 700 на 71 гр., мк. 140 на 14 гр., мк. 70 на 7 гр.

Емітовані в 1921 р.: марок 7.000 на зол. 1·—, мк. 1.400 на 20 гр., мк. 700 на 10 гр., мк. 140 на 2 гр., мк. 70 на 1 гр.

Купони від сконвертованих Заставних Листів з 1. січня 1926 і 1-го липня 1926 будуть виплачувані від 1. січня 1927, а купони з 1. січня і 1. липня 1927 в дни 1. липня 1927 почім Управа Банку видасть посідачам Листів заставних за тальони нові купонові аркуші. 1274 1—1

Центральний Кооперативний Банк
„Краєвий Союз Кредитовий“
у Львові, Ринок ч. 10.

(Ч. телефону 433. Конто Почтової Щадниці ч. 143.467)

приймає вкладки ощадности **в золотовій і чужій валюті** та опроцентовує їх на 8 процент і вище. Резервові фонди має ульоковані в камениці при вул. 3-го Мая ч. 15 і реальности при вул. Кордецького у Львові та в маєтности Черниця коло Бродів.

Центральний Кооперативний Банк „Краєвий Союз Кредитовий“ видав своїм накладом **ТВОРИ ІВАНА ФРАНКА:** 1. „Панські жарти“, 2. „Із днів журби“, 3. „Темпер іго“, 4. „Зівяле листя“, 5. „Борислав сміється“, 6. „Великий шум“. 7. „Як Юра Шикманюк брив Черемош“ — до набуття в книгарні ім. Шевченка, Львів, Ринок 10.

Для вигоди споживачів ведемо детайлічну продаж нашого найліпшого

ДЕСЕРОВОГО МАСЛА

у слідуючих власних складах:

Львів, Ринок 10., вул. Костюшка 3, Льва Сапіги 21.
Станиславів, вул. Собіського 28.
Стрий, вул. Шевченка 5.
Самбір, вул. Костюшка 11а.
Перемишль, Ринок 23.
Коломия, вул. Шевченка 25.

Таким чином даємо змогу Вельмишановним Відборцям купувати прямо у продуцента товар повновартісний, нефальшований, здоровий і відносно дешевий, за що ручить

Управа Краєвого Молочарського Союзу „МАСЛОСОЮЗ“ в Стрию.

1238 2—2

ОСОБА інтелігентна, середних літ, що розуміється на домашнім господарстві, пошукує посади як управителька домом. Листи до адміністрації під „Негайно“.
1247 2—3

1 зол. 50 сот. коштує одна ложка, або вилки з хінського срібла у Мандля, Коперника 14. Проти кіна Коперник.
1681 6) 19—?

Дім торговельно-промисловий **„ДОСТАВА“** кооперативна відзначена медалями і хрестами заслуги на виставах в Римі, Карльсбаді, Одесі, Стрию і Коломиї,

Дирекція у Львові, вул. Домініканська ч. 11, I. поверх

Склади: Львів, вул. Руська 20, — Перемишль, Ринок 23

поручає всі церковні річи в найсоліднійшім виконанню і по найдешевших цінах, а саме: **ДЗВОНИ** з довголітною гарантією з найлучшого передвоєнного матеріялу, Фани, Фелони, Стихарі, Монстранції, Чаші, Кадильниці, Павуки, Церковні книги, Євангелія, Образи, **СВІТЛО** і Кадило та поручає своїх артистів малярів і різьбарів. За кождою потрібною річею вдавайтесь тільки до „Достави“, бо тільки тут знайдете совісну обслугу а купуючи товар памятайте, що гроші не збогачують нікого, а ідуть на сироти і вдови по священиках і инші добродійні цілі.

МАШИНИ до виробу цементових дахівок, форми до бетонових руp, хоести, громозводи, залізні вікна **і ріжні шлюсарські роботи** виготовляє

Михайло Стефзнівський, Львів, Варстатова 10

(між вул. Кордецького і Рицерською).

Найпевніший середник

Проти ревматизму, гостця, мязневих корчів, нервоболів і тим подібним недомаганням найліпшим натиранням є

ІХТІОМЕНТОЛЬ

Більш як 5.000 подяк і близько 200 атестів з лікарських сторін, клінік і шпиталів найліпше доказують про лічничу вартість цього натирання.

Іхтіоментоль можна набути у всіх аптиках у Польщі або прямо 936 12—20

в Лябораторії хем. аптики

М-ра Симона Езельмача в Самбор ч. 130.

Купуйте книжки! **Купуйте книжки!**

Одинока нагода доповнити свою бібліотеку ДОБРОЮ КНИЖКОЮ!

Повісти, оповідання, поезії.

Бенуа П.: Атлянтида 3·—
„ „ Шлях Велитнів 4·—
Будзиновський В.: Волю бути козачкою 0·90
Васильченко С.: Талант 0·90
Вартовий: Клекоче дзвін 1·20
Вільшенко: Пригоди Цяпки Скоропада 4·50
Винниченко: Записки Кирпатого 5·40
Вовчок: Твори 3 томи 33·75
Горобець: Дикий виноград 1·—
Грінченко Б.: Сонячний промінь 3·00
„ Оповідання 2·—
Гриневичева: Непоборні 3·80
Ґотьє Г: Панна де Мопен 2 томи 9·45
Ґараґан Ю.: Сагайдак 4·50
Доде А.: Сафо 2 томи 4·50
Дойль К.: Знак чотирьох 3·60
Еберс Г.: Адріян і Антиной 3 томи 11·25
Заєр Ю.: Леґенди 2·50
Карманський: Між рідними в Півден. Америці 3·50
Квітка Г.: Маруся 1·50
Кляйст Г.: Маркіза О. 0·40
Келлєрман Б.: Праведні душі 1·—
Кміт Ю.: Тремтіння душі 1·80
Короленко: Без язика 2·10
Коцюбинський: Для загального добра 0·90
„ Дорогою ціною 0·90
„ Коні невинні 0·90
„ Лялечка, Поєдинок 0·90
„ На віру 1·80
„ Пе коптьор 1·80
„ По людському 0·90
„ Пятизлотник 0·90
„ Fata morgana 2·70
Лепкий Б.: Мотря 2 томи 19·80
„ „ Не вбивай 9·90
„ „ От так собі 1·50
„ „ Під тихий вечір 10·80
„ „ Слота 0·10
Лондон Дж.: Залізна пята 4·—
Маковей О.: Ярошенко 4·50
„ Кроваве поле 1·—
Меріме П.: Кармен 3·00
Мопасан Ґ.: Горля 1·60
„ „ Дика пані 1·50
„ „ Монт Оріоль 2 томи 5·40
„ „ На воді 2·70
Островський: Нові леґенди Холмщини 1·50
Островський: Хрест о. Василя 2·50
Свидницький: Люборацькі 5·40
Павлюк: Життя 1·90
Поліщук: Гуляйпільський батько 2 томи 4·—
„ Манівцями 2·—
„ Червоне марево 2·—
„ Распутін, червоний дух Росії 2·—
Сказинський: Блукання велитнів 1·20
Старицький: Облога Буші 1·70
Свербивус: Радник жениться 1·80
Стендаль: Абатесса ді Кастро 2·70
„ Ченчі 1·08
Стефаник: Дорога 2·50
„ Земля 3·—
„ Синя книжечка 0·50
Турянський: Боротьба за великість 1·50
Фльобер: Салямбо 2 томи 7·20
Франко І.: Борислав сміється 4·50
„ „ Великий шум 2·20
„ „ Захар Беркут 5·40
„ „ З вершин і низин 18·—
„ Іван Вишенський 1·—
„ Із днів журби 2·—
„ Зівяле листя 1·20
„ Мойсей 1·—
„ Основи суспільности 5·40
„ Панські жарти 2·20
„ Пісня і праця 3·—
„ Semper tiro 2·—
„ Як Ю. Шикманюк брив Черемош 1·60
Хвильовий: Редактор Карк 0·30
Хомик: Всесильний долар 2·70
Цурковський: Прозолоть світанку 1·—
„ Смолоскипи 2·—
„ В огні 0·80
Чубинський: Українські народні казки 2 томи 5·40
Чупринка Г.: Твори повне видання 18·90

Книжки для молодіжи.

Амічіс: Записки школяря 0·60
Бернет: Малий льорд 1·—
Будзиновський: Кров за кров 1·60
Берн Ю.: Зоря півдня 1·10
„ Шансельор 2·50
Вільшенко: Пригоди Чванківського 1·50
Гасенко: Ная з Джунглів 4·50
Гедін С.: Крізь пустині Азії 4 томи 2·—
Гнатюк: Баронський син в Америці 1·80
Ґерштек: Вакації над морем 2·—
Женвре: Уличник 1·—
Збиточник Гумфрі 0·80
Кіплінг: Брати Моуглі 2·70
„ В Джунглях 0·90
„ От так казки 2·70
Кольоді: Пригоди Пінокія 4·—
Лисецький: Мурашка, лебідь і бджола 0·30
„ Пусти мене 0·20
Лотоцький: Пригоди Лиса Микити 1·50
„ Малі герої 2·50
Мальо: Без родини 0·80
Мілєр: Молодість славних людий 5·—
Нашим найменшим 20 казок по 0·17
Оповідання з життя звірят 0·80
Рубакін: Оповідання з життя звірів 4·—
Сервантес: Дон Кіхот з Манчі 2 томи 5·—
Сонєвицький: Пригоди Одиссея 0·90
Стівенсон: Острів з закопаними скарбами 1·50
Томпсон: Мої знакомі 3·—
Федів: Син України 5·40
Франко: Абу — Касимові капці 1·50
„ Коваль Бассім 2·—
„ Коли ще звірі говорили 4 томи 4·40
„ Лис Микита 3·—
„ Пригоди Дон Кіхота 3·—
Чайковський: За силу сонця 4·—

Образкові видання для дітей.

Бабуся Метелиця 0·90
Брат і сестра 0·90
Братчик і сестричка 1·80
Війна Грибів з жуками 1·80
Вовк і козенята 0·90
Гусійка 0·90
Ґулівер 0·90
Дика рожечка 0·90
Дід та баба 0·90
Дикі звірі 1·80
Добрі приятелі 1·80
Домовики 0·90
Злидні 0·90
Івась і Ганнуся 0·90
Каліф бузько 0·90
Лисичка котик і півник 0·90
Лісовий цар Ох 1·62
Мати коза 0·90
Мізинчик 0·90
Олесь О.: Вовчення 1·08
„ Іменини 1·08
„ Поєдинок 1·08
„ Рак рибалка 1·08
„ Ялинка 1·08
Попелюшка 0·90
Про морського царя 1·35
Робінзон 0·90
Снігурочка 0·90
Хатка в лісі 1·08
Царенко і змій 1·80
Цар лев 1·80
Чарівний столик 0·90
Чуда техніки в життю дітий 1·80

Драматичні твори.

Артемовський: Запорожець за Дунаєм 1·00
Бела: Поцілунок Юди 2·00
Будзиновський: З живого медведя 1·50
Бернзон: Понад наші сили 0·90
„ Laboremus 1·00
Бобикевич: Настоящі 0·90
Борачок: Димитрій 0·50
„ Мобілізація 0·40
Васильченко: На перші гулі 0·60
Винниченко: Базар 2·70
„ Брехня 2·70
„ Натусь 2·70
Гавптман Ґ.: Візник Геншель 2·00
Гоголь: Одруження 1·20
Грінченко: Ясні зорі 1·00
„ За батька 2·50
Григорієвич: Лихий день 0·60
„ Тато на заручинах 0·60
Ґете: Фавст 1·50
Ґуцков: Урієль Акоста 1·60
Ібзен: Будівничий Сольнєс 1·80
„ Пер Ґінт 1·20
Квітка Г.: Сватання на Гончарівці 1·60
Котляревський: Наталка Полтавка 1·00
Кропивницький: Дай серцеві волю 1·00
„ Невольник 1·00
„ По ревізії 0·90
„ Пошились в дурні 1·00
Костенко: Батраки 1·60
Курцеба: Свідки 0·50
Кухаренко: Чорноморці 1·20
Лопатинський: Параця 1·40
„ Пожар 0·50
Манько: Нещасне кохання 1·00
Мартиневич: Міщане 1·00
„ Потерчук 1·50
„ Гріхи молодости 2·00
Мурський: Майстер Копитко 0·90
„ Засідання комітету 0·60
Старицький: За двома зайцями 2·00
„ Ніч під Івана Купала 2·00
Суходольський: Хмара 1·60
Тобілевич: Бурлака 1·80
„ Батькова казка 1·00
„ Безталанна 0·50
„ Житейське море 1·80
„ Наймички 1·00
„ Розумний і дурень 1·00
„ Суєта 2·70
„ Чумаки 1·60
„ Хазяїн 0·60
Тогобочний: Жидівка вихрестка 1·00
Українка Л.: Лісова пісня 1·20
„ Кассандра 1·80
„ Камінний Господар 1·80
„ Адвокат Мартіян 0·90
„ Оргія 0·90
„ У пущі 2·00
Федькович: Довбуш 1·80
Франко Ів.: Украдене щастє 1·20
„ Учитель 1·60
Цеглинський: Шляхта ходачкова 0·70
Черкасенко: Казка старого млина 2·25
„ Про що тирса шелестіла 2·70
Шевченко: Назар Стодоля 1·00
Шатковський: Кума Марта 2·50
Янчук: Вихованець 1·20

Наукові книжки і підручники.

Антонович: Триста років українського театру 12·15
Аркас: Ілюстр. історія України 20·25
Богданов: Початковий курс політ. економ. 2·25
Бородаєвський: Історія кооперації 22·50
Бурян: Пластична хірургія 2·70
Винниченко: Поворот на Україну 1·35
Возняк М.: Шевченко і княжна Репніна 1·50
Галаган: Атомістично молєкулярна теорія 12·15
Гармашов: Шкільна гігієна 7·20
Герасимович: Протиалькогольна боротьба 0·30
Гончаренко: Загальна гігієна 9·00
Горбачевський: Орґанічна хемія 40·50
Грушевський; Істор. української реліг. думки на Україні 5·00
Дністрянський: Загальна наука права і політики 24·30
Донцов: Націоналізм 5·00
Долинський: Жінка як мати 3·00
Енгельс: Фільос. політ. економія, соціялізм 5·00
Єфремов: Історія української літератури 2 томи 27·00
„ : Іван Н. Левицький 3·60
Збірник мат.-природ.-лікар. секції т. 25 5·00
Іваненко: Аналітична геометрія 31·50
Івасюк: Кубань. Економіч. нарис 6·75
Інгрем: Історія політичної економії 3·00
Копистянський: Скит Манявський 1·50
Кемпбель: Електричність 1·45
Кревецький: Українська мемуаристика 0·80
Кучабський: Большевизм і сучасне завд. 2·50
Левицький К.: Історія політ. думки Гал. України 15·00
Липинський: Листи до братів хліборобів 9·00
Лужницький: Адвентисти — суботники 1·20
Масарик: Добірні думки 21·60
Маркс К.: До критики політ. екон. 2·50
„ : Злодії фільософії 2·00
Модерне українське мистецтво 8·10
Нікольський: Замітки про сільське господар. 1·44
Огієнко: Історія українського друкарства 15·00
Павлічек: Коротка анатомія 6·75
Підкович: Охорона чести 2·50
Рашевський: Рафінація цукру 13·50
Риндик: Міцність матеріялів 27·00
Рудий: Підручник для орган. і веден. коопер. 3·00
Рудницький: Історія землезнання ч. I. 4·50
„ : Основи землезнання ч. I. 2·80
„ : „ „ ч. II. 5·60
Русова: Теорія і практика дошкільн. вихов. 5·40
Старков: Загальна біольоґія 9·00
Стернюк: Підручник книговодства 5·00
Січинський: Архітектура старокняз. доби 12·[illegible]
Уайт: Розвій поглядів на вселенну 0·90
Чайковський: Альґебра повн. курс 57·60
Чикаленко: Спогади III. томи 8·00
Шульгин: Нариси з історії нової Европи 9·00
Шимонович: Історія політ. економії 3·00
Щербина: Статистика 13·50
Якименко: Практичний курс науки гарм. 9·00
Яновський: Сучасне лікування венер. хоріб 4·50
Ярема: Провідні ідеї Масарика 2·70

Муззичні твори на Шевченківські Концерти.

Муж. хор.

Волошин: Чого мені важко a capella 0·50
Колесса: На музиці 0·60
Левицький: За байраком байрак 1·50
Лисенко: Іван Гус гурт. спів 0·60
Людкевич: Косар з форт. 1·80
„ Ой вигострю товарища 1·90
Стеценко: Шевченкові, кантата до слів Малиць 1·20
Топольницький: Три шляхи 2·40
Ярославенко: Вечір 1·—

Жіночі хори.

Левицький: По вулиці вітер віє a capella 1·—
Левицький: Сон 0·50
Форостина: Причинна, хор русал. на 2 гурти 2·—

Мішані хори.

Безкоровайний: Полуботко з форт. 2·—
Вахнянин: Титар, муз. карт. на міш. хори 4·—
Вербицький: Заповіт, на 2 хори 2·40
Кишакевич: Все упованіє моє 2·50
„ Катерина 4·—
Левицький: Тече вода 0·80
Лисенко: Жалібний марш в 27 рок. 1·80
„ З музики до Кобзаря Т. Шевченка 1·20
Людкевич: Кобзар, збірка 3·—
„ Чи ми ще зійдемося знову 1·—
Стеценко: Сон a capella 0·60
Тиш О.: Завіщання a capella 0·40
Топольницький: Хустина на хори міш. 3·—
Турула: Музика до слів Т. Шевченка, Збірка 1—2 18·—
Ярославенко: Над дніпровою сагою 1·50
„ На смерть Т. Шевченка 5·—
Ярославенко: Тече вода з під явора 1·—

Сольо співи.

Волошин: Ой гляну я подивлюся 1·—
Лисенко: Гетьмани — Свято в Чигирині 2·30
Лисенко: Мені однаково 1·20
„ Огні горять 0·45
„ Ой люлі, люлі моя дитино 0·45
„ Ой одна я, одна 0·45
„ Ой чого ти почорніло, зеленоє поле 0·45
Лопатинський: На городі коло броду 2·—
Людкевич: За байраком байрак 1·—
Музика до Кобзаря, Збірка ріжних композиторів 13·50
Нижанковський: Минули літа молодії 1·20
Ярославенко: Якби мені намисто 3·—
„ Як я маю журитися 2·—

Літурґічні пісні.

Алилуя, (Бортнянського, Смирнова, Сорокіна, Седлака) 1·25
Слава Єдинородний, (Покровського, Слонова і инш.) 1·25
Іже Херувими, Яко да царя, (Смирнова і инш.) 1·25
Святий Боже, Єлици Христу Твоєму (Бифлаєва і инш.) 1·25
Милость Мира, Свят Тебе поем (Фатієва, Старорус і инш.) 2 зошити 2·50
Отче наш, (Арнольда, Дубенського, Жданова і инш.) 1·25
Достойно єсть, (Жданова, Металлова, Львова і инш.) 1·25
Кишакевич: Служба Божа жін хор.) 3·—
„ Иорданські пісні (мішаний хор.) 2·50
Кишакевич: Вінчання, міш. хор) 3·—
Ярославенко: Служба Божа (міш. хор) 10·—
„ (муж. хор) 5·—
„ „ 3·40
Кошиць: Співи на Службі Божій
Бортнянський: Пісні до Божої Літурґії 2·30

Ціни важні тільки до 31. січня 1927 р.

Порто числимо окремо. Висилаємо також за післяплатою.

Книгарня Наукового Товариства ім. Шевченка, Львів, Ринок 10.

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло" Львів, Ринок ч. 10.